

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧОРНОМОРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ

ПАЛАГНЮК Юліана Вікторівна

УДК 351(477):327.39(4)ЄС

**МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ
ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ**

25.00.02 – механізми державного управління

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора наук з державного управління

МИКОЛАЇВ – 2015

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Чорноморському державному університеті імені Петра Могили Міністерства освіти і науки України (м. Миколаїв).

Науковий консультант: доктор історичних наук, професор,
Заслужений діяч науки і техніки України
БАГМЕТ Михайло Олександрович,
Чорноморський державний університет
імені Петра Могили,
завідувач кафедри державної політики
та менеджменту.

Офіційні опоненти: доктор наук з державного управління, професор,
Заслужений працівник освіти України
ЛОПУШИНСЬКИЙ Іван Петрович,
Херсонський національний технічний університет,
завідувач кафедри державного управління
і місцевого самоврядування;

доктор наук з державного управління, професор,
ХАЛЕЦЬКА Аліна Анатоліївна,
Волинський інститут економіки та менеджменту,
завідувач кафедри менеджменту організацій
та зовнішньоекономічної діяльності;

доктор наук з державного управління, доцент,
ДОМБРОВСЬКА Світлана Миколаївна,
Національний університет цивільного
захисту України (м. Харків),
завідувач науково-дослідної лабораторії
управління у сфері цивільного захисту.

Захист відбудеться *30 травня 2015 р. о 09:00* годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 38.053.03 у Чорноморському державному університеті імені Петра Могили за адресою: 54003, м. Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10, ауд. 5-106.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Чорноморського державного університету імені Петра Могили (54003, м. Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10).

Автореферат розіслано *29 квітня 2015 р.*

В. о. вченого секретаря
спеціалізованої вченої ради,
д. держ. упр., доц.

С. В. Сорока

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Європейська інтеграція є головним та незмінним пріоритетом розвитку України, що закріплений у Законах України «Про основи національної безпеки України» (2003 р.) та «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» (2010 р.). Державна євроінтеграційна політика України почала формуватися після проголошення незалежності. Прагнення отримати членство в Європейському Союзі були визначені Україною і визнані ЄС після ратифікації Угоди про партнерство і співробітництво між Україною та ЄС разом із затвердженням 11 червня 1998 р. Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу Указом Президента України. Отже, реалізація державної євроінтеграційної політики України відбувалася переважно під час імплементації положень Угоди про партнерство і співробітництво між Україною та ЄС.

Однак із підписанням 2014 р. нової посиленої Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, що також передбачає створення Зони вільної торгівлі між Сторонами, наразі необхідним є вжиття заходів для імплементації її положень для подальшої успішної реалізації державної євроінтеграційної політики України та отримання повноправного членства в Євросоюзі в майбутньому. З цією метою важливим є оцінювання формування та реалізації державної євроінтеграційної політики для її коригування шляхом вироблення практичних рекомендацій щодо вдосконалення та оптимізації механізмів реалізації державної євроінтеграційної політики України на сучасному етапі інтеграції нашої держави до ЄС.

З огляду на вищезазначене, актуальним є аналіз механізмів формування та реалізації державної євроінтеграційної політики України, на що й спрямоване це дослідження.

Вивченню теорії і практики інтеграції України до ЄС відводилося чільне місце в працях багатьох вітчизняних учених. Окремі проблеми державного управління, формування та реалізації державної політики України, зокрема у сфері євроінтеграції, висвітлюють у своїх роботах такі вчені в галузі державного управління, як В. Бакуменко, В. Баштанник, Т. Безверхнюк, О. Васильєва, І. Грицяк, С. Домбровська, В. Ємельянов, Л. Івашова, Ю. Кальниш, О. Кілієвич, Ю. Ковбасюк, М. Лахижа, І. Лопушинський, О. Малиновська, В. Мартиненко, П. Надолішній, Л. Приходченко, С. Серьогін, С. Сорока, С. Телешун, В. Тертичка, С. Хаджирадева, А. Халецька та інші.

Водночас М. Басараб, А. Береза, Н. Буренко, Н. Гордіюк, О. Дем'янець, О. Дем'янчук, Д. Дубов, Л. Кіцила, І. Коваль, О. Ковальова, С. Кондратюк, В. Копійка, А. Костенко, В. Панова, О. Полтораков, О. Семенюк, О. Снігір, Р. Філоненко, О. Яніна, Л. Ярова та інші українські політологи приділяли увагу розвитку відносин України та ЄС, так само як і історики: М. Багмет, І. Березовська, Т. Герасимчук, С. Євагелос, В. Завадський, Є. Кіш, О. Лященко, А. Мартинов, І. Тодоров тощо. Вітчизняні економісти, серед яких А. Балян, В. Гурова, Л. Демиденко, Н. Дунас, Н. Кавценюк, К. Кейданський, Р. Мадяр, В. Орлова, Т. Рожкова, С. Селінков, О. Струк, Ю. Федунь, І. Хаджинов, Н. Чала, І. Черкаський, О. Шнирков, А. Яценко, досліджували економічні аспекти

європейської інтеграції України. Науковці України в галузі права, у тому числі І. Березовська, Т. Білозерська, В. Воробйов, О. Гладенко, Л. Грицаєнко, Я. Костюченко, О. Лаба, Л. Луць, М. Микієвич, В. Муравйов, Р. Петров, К. Рудой, В. Сало, Н. Сюр та інші, присвячували свої праці основам функціонування ЄС і процесу входження правової системи нашої держави до європейського правового простору.

Проблеми європейської інтеграції знайшли відображення в працях багатьох зарубіжних учених минулого і сучасності, серед яких: Х. Воллес Ю. Габермас, С. Гікс, М. Гілберт, С. Гоффман, Д. Дайнен, В. Лакер, Л. Ліндберг, Д. Мак-Кормік, Д. Мітрані, Ж. Моне, Е. Моравчік, Д. Най, Д. Піндер, Б. Розамонд, А. Спінеллі, А. Стааб, П. Тейлор, Е. Хаас, У. Хічкок, Ф. Шіммельфеніг тощо.

Незважаючи на те, що багатоаспектна проблематика європейської інтеграції України була і залишається предметом та об'єктом постійних наукових досліджень, водночас існує потреба продовження наукових розробок з означеної наукової проблеми в Україні, оскільки за межами дослідницького інтересу в галузі державного управління залишилися питання, пов'язані з комплексним дослідженням механізмів формування та реалізації державної євроінтеграційної політики України. Це зумовило вибір теми та структурно-логічну побудову дисертації.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано в межах науково-дослідної роботи Інституту державного управління Чорноморського державного університету імені Петра Могили за темами «Європейська інтеграція: впровадження європейських стандартів та принципів в Україні» (номер державної реєстрації 0113U001704), «Дослідження та викладання міжнародних проблем: світовий досвід та Україна» (номер державної реєстрації 0113U001705), а також «Розвиток системи державної служби в Україні на шляху до Європейського Союзу» (номер державної реєстрації 0109U002111). Особистий внесок автора в дослідження за темами полягає в обґрунтуванні теоретичних засад дослідження державної євроінтеграційної політики України, розробці пропозицій щодо вдосконалення механізмів її реалізації.

Мета й завдання дослідження. Метою дослідження є теоретико-методологічне обґрунтування механізмів формування та реалізації державної євроінтеграційної політики України в умовах сучасних змін та розробка науково-прикладних рекомендацій щодо вдосконалення механізмів її реалізації.

Для досягнення мети дослідження поставлено такі *завдання*:

- уточнити шляхом узагальнення та систематизації понятійно-категоріальний апарат із зазначеної проблематики з метою чіткого використання термінів і понять у галузі науки державного управління;
- систематизувати теоретичні засади дослідження формування та реалізації державної євроінтеграційної політики і виявити рівень розробленості проблеми в зарубіжній і вітчизняній літературі;
- визначити методологічні основи формування та реалізації державної євроінтеграційної політики, а також виокремити механізми формування та реалізації державної євроінтеграційної політики України;

- узагальнити особливості європейської практики щодо механізмів формування та реалізації державної євроінтеграційної політики;
- охарактеризувати цілі і функції органів державної влади України щодо формування та реалізації державної євроінтеграційної політики;
- оцінити ефективність механізмів формування та реалізації державної євроінтеграційної політики України в умовах сучасних змін і чинники впливу на процес її формування та реалізації;
- розробити та науково обґрунтувати структурно-функціональну модель формування та реалізації державної євроінтеграційної політики України в умовах сучасних змін;
- обґрунтувати державно-управлінську стратегію реалізації державної євроінтеграційної політики України в умовах сучасних змін та взаємодію з громадськістю як умову ефективного впровадження механізмів реалізації державної євроінтеграційної політики України;
- внести практичні пропозиції щодо вдосконалення механізмів реалізації державної євроінтеграційної політики України в умовах сучасних змін.

Об'єкт дослідження – державна євроінтеграційна політика.

Предмет дослідження – механізми формування та реалізації державної євроінтеграційної політики України.

Методи дослідження. Для реалізації мети і завдань дослідження використовувалися сучасні загальнонаукові підходи і спеціальні методи. Серед загальнонаукових методів використовувалися методи аналізу та синтезу. У ході дослідження механізмів формування та реалізації державної євроінтеграційної політики України автором застосовувалися як якісні, так і кількісні методи аналізу. Системний аналіз, в основу якого покладено системний підхід, дав змогу розглянути процес формування і реалізації державної євроінтеграційної політики України як систему, ураховуючи впливи різних чинників на її результат. Ситуаційний аналіз, що є інструментом ситуаційного підходу, допоміг автору осмислити євроінтеграційну політику України, механізми її формування і тенденції реалізації. Історичний науковий підхід дав можливість зрозуміти генезу державної євроінтеграційної політики України. Підхід до аналізу державної політики як до процесу допоміг розподілити складний процес державної політики на етапи й охарактеризувати їх. Метод структурно-функціонального аналізу дав можливість виокремити основні механізми формування і реалізації євроінтеграційної політики України та елементи їх взаємодії. Причинно-наслідковий аналіз дав автору змогу визначити причини прийняття і наслідки реалізації державної євроінтеграційної політики України. Компаративний метод дав можливість порівняти євроінтеграційну політику України та держав Центральної та Східної Європи і виявити сучасний стан державної політики України у сфері євроінтеграції на основі розуміння варіацій у результатах державної політики. За допомогою формально-логічного аналізу нормативно-правових баз охарактеризовано нормативно-правові акти щодо регулювання сфери євроінтеграції України і держав Центральної та Східної Європи, а також функціонування і розширення ЄС. Метод аналізу ситуацій дав змогу показати механізми формування і реалізації державної євроінтеграційної

політики на прикладі України, а також охарактеризувати такі документи, як Угода про партнерство і співробітництво між Україною та ЄС і Угода про асоціацію між Україною та ЄС. Метод моделювання дозволив створити модель формування та реалізації державної євроінтеграційної політики, ґрунтуючись на європейському досвіді, у зв'язку з підписанням Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Проблемний аналіз використано для характеристики Угоди про асоціацію між Україною та ЄС як об'єкт суперечностей між назрілою потребою суспільних дій у цьому напрямі та проблемними умовами її реалізації, а нормативний прогностичний аналіз допоміг не лише проаналізувати цю Угоду, а й розробити варіанти розвитку державної євроінтеграційної політики України в майбутньому. Метод статистичного аналізу дав змогу узагальнити статистичні дані щодо різних аспектів державної політики у сфері європейської інтеграції. Метод класифікації дав можливість сучасні вітчизняні дослідження у сфері євроінтеграції розподілити за галузями наук. Використано інформаційний потенціал спілкування з фахівцями у сфері євроінтеграції з Великої Британії, Канади, Німеччини, Угорщини, Норвегії, Португалії, Румунії та Грузії. Метод експертного опитування використаний для оцінювання ефективності реалізації державної євроінтеграційної політики України. Для експериментальної перевірки ефективності отриманих оцінок, висновків і рекомендацій із використанням адаптованого до українських умов зарубіжного досвіду, з отриманням остаточних висновків застосовано метод упровадження.

Інформаційними джерелами дослідження стали закони України, укази Президента України, постанови і рішення Верховної Ради України, постанови і розпорядження Кабінету Міністрів України, нормативно-правові та програмні документи центральних органів державної влади України, нормативно-правові документи ЄС та держав Центральної та Східної Європи, дані вітчизняних і європейських дослідних центрів та соціологічних служб, фундаментальні розробки з теорії державного управління, наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених з проблем європейської інтеграції, особисті дослідження автора.

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертаційне дослідження є самостійною науковою працею в галузі державного управління, у якому автором отримано нові науково обґрунтовані результати, що розкривають теоретичні, методологічні засади та механізми державної євроінтеграційної політики України. Дисертація є першим комплексним дослідженням механізмів формування та реалізації державної євроінтеграційної політики України із застосуванням підходу до аналізу державної політики відповідно до її етапів.

Найважливіші теоретичні і практичні результати дисертаційного дослідження, які містять наукову новизну, полягають у такому:

уперше:

– розроблено та науково обґрунтовано структурно-функціональну модель формування та реалізації державної євроінтеграційної політики України, яка, на відміну від раніше описаних у науковій літературі моделей, передбачає налагодження комплексних взаємозв'язків між елементами економічного, інституційного, політичного, організаційного, правового та інформаційно-контрольного механізмів державної євроінтеграційної політики, спрямованих на

виконання Копенгагенських критеріїв вступу до Європейського Союзу та успішну імплементацію Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом;

– запропоновано комплексний підхід до формування та реалізації державної євроінтеграційної політики України, в основу якого покладено положення авторської державно-управлінської Стратегії інтеграції України до ЄС на 2015–2025 рр., що визначають напрями реалізації державної євроінтеграційної політики України; окреслюють організаційне, фінансове, правове та інформаційне забезпечення євроінтеграційного процесу; сприяють прискоренню економічного розвитку, модернізації економічної, політичної та правової системи держави, зменшенню розриву в рівнях галузевого на територіального розвитку; враховують пріоритети зовнішньої та внутрішньої політики України; посилюють роль інструментів громадського контролю;

удосконалено:

– методологічні положення оцінювання ефективності державної євроінтеграційної політики, які ґрунтуються на принципах демократичного врядування, законності, ефективності, відповідальності, справедливості, відкритості і прозорості та передбачають залучення громадськості до процесу формування, реалізації та аналізу результатів для досягнення консенсусу в суспільстві щодо підтримки європейської інтеграції України та успішного проведення євроінтеграційних реформ;

– підходи до формування та реалізації інформаційно-контрольного механізму державної євроінтеграційної політики, що базуються на використанні електронного урядування та європейських технологіях демократії, які орієнтовані на посилення легітимності вироблення і прийняття державно-управлінських рішень та дають змогу скласти цілісну картину сприйняття громадянами євроінтеграційних процесів і врахувати громадську думку в умовах векторних змін;

– інституційний механізм формування та реалізації державної євроінтеграційної політики України на основі структурно-функціональної реорганізації системи виконавчих органів державної влади щодо реалізації державної євроінтеграційної політики України, посилення кадрового забезпечення та налагодження міжгалузевої координації та взаємодії;

дістали подальшого розвитку:

– понятійно-категоріальний апарат теорії державного управління шляхом виокремлення складових поняття «державна євроінтеграційна політика» і викладення її в авторському визначенні як системної, цілеспрямованої, послідовної, науково обґрунтованої стратегічної діяльності держави з формування та реалізації державної політики в напрямі європейської інтеграції на основі визначення довгострокових цілей органів державної влади, соціально-економічних і політичних завдань, залучення громадськості, упровадження конкретних заходів, засобів, механізмів, інструментів, форм і методів, що мають на меті захист національних інтересів у контексті побудови демократичної, правової, соціально орієнтованої держави з ринковою економікою на базі консолідації суспільства навколо базових національних та європейських цінностей; конкретизації поняття «державна політика», що трактується як

ухвалене на конституційних засадах із залученням громадськості стратегічне рішення з чітким визначенням результатів, яке є засобом забезпечення суспільних потреб у тій чи іншій сфері та реалізується органами державного управління; у результаті міждисциплінарного аналізу різних видів інтеграції («політична інтеграція», «економічна інтеграція», «міжнародна інтеграція», «правова інтеграція», «соціальна інтеграція» тощо) запропоновано в державному управлінні визначення поняття «європейська інтеграція» як процесу об'єднання держав Європи, що заснований насамперед на економічній інтеграції, включає в себе інші види інтеграції і потребує вироблення та реалізації спільної наднаціональної політики в різних сферах суспільного життя;

– систематизація теоретичних підходів до формування та реалізації державної євроінтеграційної політики, що дало змогу визначити закономірності досліджень вітчизняними та західними науковцями процесу європейської інтеграції у XXI ст.; виявити суперечності процесу європейської інтеграції після Другої світової війни та з урахуванням необхідності подолання наслідків світової фінансово-економічної кризи окреслити переваги та недоліки стратегій євроінтеграції: повної інтеграції шляхом створення економічного і політичного союзу в Європі («максималістський» підхід) та часткової інтеграції шляхом створення лише економічного і валютного союзу («мінімалістський» підхід);

– концептуальні положення забезпечення ефективності формування та реалізації державної євроінтеграційної політики в Україні на основі визначення зовнішніх (позиція ЄС і Російської Федерації) і внутрішніх (внутрішньополітична стабільність, консенсус у суспільстві щодо підтримки європейської інтеграції України, проведення внутрішніх реформ) чинників, врахування яких дасть можливість створити надійні механізми для подолання потенційних ризиків євроінтеграції, узгодити пріоритети сторін, забезпечити життєво важливі національні інтереси;

– напрями використання європейського досвіду формування механізмів державної євроінтеграційної політики, що базуються на комплементарному підході до визначення базових векторів політичних, економічних та соціальних реформ, стратегічних пріоритетів, напрямів інституційної модернізації органів державної влади, розбудови глибокої і стійкої демократії та підвищення ролі громадянського суспільства.

Практичне значення одержаних результатів. Результати дослідження знайшли впровадження в діяльності органів державної влади України, у науково-прикладних дослідженнях, а також в аналітичній і навчальній практиці. Зокрема, певні висновки дисертації щодо стимулювання виробництва електроенергії з альтернативних джерел енергії з метою наближення до європейських стандартів у цій сфері було використано Комітетом з питань паливно-енергетичного комплексу, ядерної політики і ядерної безпеки Верховної Ради України (довідка про впровадження № 911-88/591 від 11.09.2014). Пропозиції автора щодо активізації залучення громадян до реалізації євроінтеграційної політики застосовано в діяльності Національного агентства України з питань державної служби (довідка про впровадження № 2250/50-15 від 28.04.2014). Запропонований комплексний підхід до формування та реалізації державної

євроінтеграційної політики України, в основу якого покладено положення авторської державно-управлінської Стратегії інтеграції України до ЄС на 2015–2025 рр., використано в діяльності Департаменту гуманітарної політики Секретаріату Кабінету Міністрів України (довідка про впровадження № 4250/21-09 від 15.10.2014).

Окремі положення дисертації щодо реалізації принципів відкритості та прозорості, у тому числі шляхом більшого залучення громадян до подальшої імплементації цілей державної євроінтеграційної політики, моніторингу її здійснення, взаємозв'язків із громадськістю та громадського контролю, було застосовано в роботі Миколаївської обласної ради (довідка про впровадження № 786-15/05-14 від 09.10.2014) та Миколаївської міської ради (довідка про впровадження № 341-21/10-14 від 07.10.2014). Теоретико-методологічні та практичні аспекти реалізації державної інформаційної політики України у сфері європейської інтеграції використовувалися під час викладання дисциплін з підвищення кваліфікації державних службовців у Миколаївському обласному центрі підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій (довідка про впровадження № 341/07-13/14 від 09.10.2014).

Науково-практична реалізація отриманих автором результатів відбувалася під час виконання програм Міністерства освіти і науки України: «Реалізація навчальних та інформаційно-просвітницьких заходів щодо питань європейської і євроатлантичної інтеграції України в Миколаївській області», яка проходила двома етапами: 1 жовтня – 31 грудня 2007 р., 1 червня – 31 грудня 2008 р. (довідка про впровадження № 08/03-599 від 19.12.2013), а також «Наукове забезпечення впровадження європейських стандартів в південному регіоні України» у 2013–2014 рр. (довідка про впровадження від 05.03.2014).

Отримані в процесі дослідження науково-практичні висновки і пропозиції впроваджувалися під час реалізації програми Жана Моне на тему «Європейська інтеграція: імплементація європейських стандартів та принципів в Україні», відповідно до гранту від Європейської Комісії за напрямом «Інформаційна і дослідницька діяльність з європейської інтеграції» в Чорноморському державному університеті імені Петра Могили з 1 вересня 2012 р. до 31 серпня 2013 р. (довідка про впровадження № 08/03-451 від 20.03.2014).

Результати проведеної автором роботи використовувалися в навчальному процесі Інституту державного управління Чорноморського державного університету імені Петра Могили під час викладання дисциплін з підготовки фахівців з державного управління: «Політика європейської інтеграції», «Зовнішня політика України та інтеграція», «Державна політика: аналіз та механізми впровадження», «Міжнародні організації та Україна» та інші (довідка про впровадження № 08/03-513 від 10.04.2014).

Особистий внесок здобувача. Теоретичні обґрунтування, практичні рекомендації, висновки, пропозиції та рекомендації, у тому числі й ті, що характеризують наукову новизну, мету й завдання, методологічні підходи до їх вирішення, теоретичну цінність роботи та практичне значення одержаних

результатів, отримано здобувачем особисто в ході дослідження. У дисертаційній роботі не використовувалися матеріали кандидатської дисертації автора.

Апробація результатів дисертації. Основні положення й результати дисертації доповідались та обговорювались на 18 міжнародних, 23 всеукраїнських та регіональних конференціях, конгресах, семінарах і круглих столах, а саме: «Модернізація державного управління та європейська інтеграція України» (м. Київ, 2013 р.), «Державне управління в Україні: історія державотворення, виклики та перспективи» (м. Одеса, 2013 р.), «Ольвійський форум: стратегії України в геополітичному просторі» (м. Ялта, м. Севастополь, м. Миколаїв, 2009–2014 рр.), «Європа ХХІ століття: інтеграція під час кризи» (Польща, м. Слубіци, 2012–2013 рр.), «Європейська інтеграція: імплементація європейських стандартів та принципів в Україні» (м. Миколаїв – Ялта, 2013 р.), «Європейська інтеграція в контексті світових глобалізаційних процесів» (м. Одеса, 2013 р.), «Актуальні проблеми європейської інтеграції та євроатлантичного співробітництва України» (м. Дніпропетровськ, 2011–2012, 2014 рр.), «Актуальні проблеми міжнародних відносин і зовнішньої політики країн світу» (м. Луцьк, 2011 р.), «Економічні механізми регулювання та контролю зовнішніх та внутрішніх економічних процесів» (м. Київ, 2011 р.), «Євроінтеграційний вибір України та проблеми макроекономіки» (м. Одеса, 2011 р.), «Європейські інтеграційні процеси в Україні: стан, проблеми та перспективи» (м. Херсон, 2011 р.), «Реформування системи державного управління та державної служби: теорія і практика» (м. Львів, 2011 р.), «Інновації в державному управлінні: системна інтеграція освіти, науки, практики» (м. Київ, 2011 р.).

Результати дослідження проходили апробацію також під час навчання автора в літній школі з європейської інтеграції «Європа у світі» в Університеті Інституту Лісабона (Португалія, м. Лісабон, 18–30.06.2012) (сертифікат від 23.07.2012); наукових стажувань автора в Норвезькому інституті міських і регіональних досліджень (Норвегія, м. Осло, 23–29.01.2011); Тбіліському державному університеті імені Іване Джавахішвілі (Грузія, м. Тбілісі, 22.05.2011 – 29.05.2011); Університеті Бухареста (Румунія, м. Бухарест, 31.05.2010 – 07.06.2010), Університеті Саарданду (Німеччина, м. Саарбрюкен, 01.07.2009 – 31.08.2009), Центральноєвропейському університеті (Угорщина, м. Будапешт, 03–18.05.2009, 03–10.11.2013).

Автор також взяла участь у циклі навчальних тренінгів за програмою «Підготовка викладачів у сфері європейської інтеграції в рамках Державної цільової програми підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців у сфері європейської та євроатлантичної інтеграції України на 2009–2011 роки» (сертифікат від 16.12.2010).

Публікації. Основні положення дисертаційної роботи опубліковано в 49 наукових працях, у тому числі 1 – одноосібна монографія, 21 – статті в наукових фахових виданнях, 6 – статті в зарубіжних фахових виданнях, 2 – статті в інших виданнях, 15 – тези конференцій та 4 – навчальні посібники. Загальний обсяг публікацій автора за темою дослідження – 49,9 обл.-вид. арк.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі списку умовних скорочень, вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел,

додатків. Загальний обсяг дисертації – 476 сторінок. Обсяг основного тексту становить 371 сторінку. Список використаних джерел на 80 сторінках включає 681 найменування. Дисертація містить 16 таблиць, 18 рисунків та 11 додатків на 25 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність і рівень розробленості обраної теми, її зв'язок із науковими програмами; визначено об'єкт, предмет, методи, мету та завдання дослідження, описано наукову новизну, встановлено практичну цінність одержаних результатів; наведено дані щодо апробації результатів дисертації та їх опублікування.

У **першому розділі** – **«Теоретичні засади формування та реалізації державної євроінтеграційної політики»** – визначено сутність феномену «державна євроінтеграційна політика» на основі аналізу низки категорій, які складають поняття державної євроінтеграційної політики, систематизовано теоретичні засади дослідження формування та реалізації державної євроінтеграційної політики, висвітлено еволюцію концепцій щодо європейської інтеграції в західній науці, охарактеризовано стан наукової розробки проблеми у вітчизняній науковій літературі і здійснено її класифікацію.

Проаналізовано сутність і показано взаємозв'язок категорій, що складають поняття державної євроінтеграційної політики: «державна політика» та «європейська інтеграція», які було охарактеризовано насамперед згідно з визначеннями як вітчизняних, так і закордонних науковців. Порівняння та докладний аналіз підходів до визначення змісту поняття «державна політика» (або «публічна політика») дав змогу запропонувати власне бачення визначення цієї дефініції: державна політика – це ухвалене на конституційних засадах із залученням громадськості стратегічне рішення з чітким визначенням результатів, яке є засобом забезпечення суспільних потреб у тій чи іншій сфері і реалізується органами державного управління. Установлено, що хоча термінологічному визначенню «державної політики», або «публічної політики», та її аналізу присвячено дослідження як українських, так і зарубіжних учених, для вітчизняних науковців термінологічно різниця між «публічною політикою» та «державною політикою» полягає загалом у незалученні громадянського суспільства до останньої, що означає меншу легітимізацію державної політики; у західній ж науковій літературі з державного управління таке лінгвістично-термінологічне розрізнення відсутнє.

У вітчизняній науці державного управління визначення поняття «європейська інтеграція» недостатньо розроблене. Тому в результаті міждисциплінарного аналізу різних видів інтеграції («політична інтеграція», «економічна інтеграція», «міжнародна інтеграція», «правова інтеграція», «соціальна інтеграція» тощо) і трактування змісту поняття «європейська інтеграція» запропоновано таку його дефініцію в державному управлінні: європейська інтеграція – це процес об'єднання держав Європи, що заснований насамперед на економічній інтеграції, включає в себе інші види інтеграції і

потребує вироблення та реалізації спільної наднаціональної політики в різних сферах суспільного життя.

Базуючись на характеристиці і зіставленні понять «державна політика» та «європейська інтеграція», що становлять термін «державна євроінтеграційна політика», запропоновано таке його визначення: системна, цілеспрямована, послідовна, науково обґрунтована стратегічна діяльність держави з формування та реалізації державної політики в напрямі європейської інтеграції на основі визначення довгострокових цілей органів державної влади, соціально-економічних і політичних завдань, залучення громадськості, упровадження конкретних заходів, засобів, механізмів, інструментів, форм і методів, спрямованих на захист національних інтересів у контексті побудови демократичної, правової, соціально орієнтованої держави з ринковою економікою на основі консолідації суспільства навколо базових національних та європейських цінностей.

Дослідження еволюції теоретичних засад європейської інтеграції дало змогу визначити закономірності досліджень західних науковців щодо процесу європейської інтеграції у XXI ст. Так, вони звертали увагу на питання демократичності й легітимності наднаціонального рівня управління в ЄС і на потребу вдосконалення ефективності управління після провалу ратифікації Конституції ЄС 2005 р., що була спрямована на вирішення цих проблем шляхом створення більш тісної політичної інтеграції. Тому прийняття Лісабонського договору і його ратифікація 2009 р. сприймалася теоретиками і практиками європейської інтеграції як компромісний варіант реформування ЄС для забезпечення його достатньо ефективного функціонування та розвитку в майбутньому. Однак після світової фінансово-економічної кризи 2008 р. та її негативних наслідків для економік держав-членів ЄС, а також для вирішення завдання щодо забезпечення стабільності єдиної європейської валюти, дедалі більше західних науковців і політиків стали приділяти значну увагу проблемам і перспективам функціонування економічного і валютного союзу в Європі, а також висловлювали сумніви щодо можливості існування нинішнього ЄС у майбутньому. У результаті фокус досліджень проблем інституційної реформи останніми роками змістився з просування більш тісної політичної інтеграції ЄС до вдосконалення економічної інтеграції через реформування існуючих і створення нових інститутів ЄС з метою ефективного подолання негативних наслідків фінансово-економічної кризи для європейського економічного і валютного союзу.

Виявлено суперечності процесу європейської інтеграції як на його початку після Другої світової війни, так і в XXI ст., що полягають у різних основних підходах до розвитку євроінтеграції: повна інтеграція шляхом створення економічного і політичного союзу в Європі («максималістський») або ж створення лише економічного і валютного союзу («мінімалістський»). Показано,

що ці суперечності в підходах лише загострилися після світової фінансово-економічної кризи 2008 р., пошук шляхів виходу з якої розподілив теоретиків і практиків європейської інтеграції на прибічників або створення федеративної Європи, або збереження економічного і валютного союзу шляхом удосконалення системи управління й прийняття рішень у ЄС. Крім того, наголошено на наявності асиметрії політик ЄС (наприклад, Шенгенська угода, економічний і валютний союз), що є тенденцією сучасного розвитку ЄС.

Аналіз ступеня наукової розробленості проблеми у вітчизняній науці показав, що проблематика розвитку ЄС у напрямі більш тісної інтеграції і ті виклики, з якими стикається Євросоюз на цьому шляху, була і залишається предметом та об'єктом наукових досліджень українських учених. Їхні напрацювання було класифіковано автором цієї роботи відповідно до галузей наук. Достатньо дослідженими тематиками інтеграції до ЄС серед науковців з державного управління є врядування в Україні в контексті європейської інтеграції, у тому числі і його регіональні питання, економічні, соціальні та гуманітарні чинники євроінтеграції. Значна увага євроінтеграційній стратегії України, а також процесу європейської інтеграції на європейському континенті приділяється в дослідженнях вітчизняних політологів, економістів, юристів, істориків тощо. Водночас існує потреба в продовженні наукових розробок з окресленої проблематики в Україні, оскільки за межами дослідницького інтересу в галузі державного управління залишилися питання, пов'язані з комплексним вивченням механізмів формування та реалізації державної євроінтеграційної політики нашої держави.

У другому розділі – **«Методологічні основи формування та реалізації державної євроінтеграційної політики»** – окреслено методичні засади, підходи та принципи формування та реалізації державної євроінтеграційної політики, виокремлено та обґрунтовано механізми формування та реалізації державної євроінтеграційної політики України, а також визначено особливості європейської практики щодо механізмів формування та реалізації державної євроінтеграційної політики.

Обґрунтовано, що відповідно до цілей аналізу державної політики дослідження державної євроінтеграційної політики – це аналітично-пояснювальне наукове дослідження, яке ставить за мету характеристику процесу формування і реалізації державної євроінтеграційної політики для кращого розуміння її змісту та результатів. Серед завдань такого дослідження є формування пропозицій щодо вдосконалення в Україні державної політики шляхом порівняння її результатів із результатами реалізації державної євроінтеграційної політики в інших державах Європи.

Узагальнено, зважаючи на проаналізовані підходи до аналізу державної політики у вітчизняній та зарубіжній науці з державного управління, що вони спираються на уявлення про державну політику як про процес, який можна подати у вигляді певних етапів державної політики. Відзначено, що

застосування цього підходу не означає, що державна політика завжди структурована поетапно в хронологічній послідовності, коли один етап державної політики виходить з іншого. Запропоновано авторську концепцію аналізу державної євроінтеграційної політики відповідно до трьох етапів у циклі державної політики: по-перше, формування державної політики (формування та ухвалення державної політики на основі аналізу суспільних проблем та врахування громадської думки, а також стратегії розвитку держави); по-друге, реалізація державної політики (передбачає здійснення державної політики відповідно до комплексу заходів зі впровадження ухвалених рішень і програм); по-третє, оцінювання державної політики (зادля перевірки ефективності державної політики, що, залежно від результатів оцінювання, може привести до продовження втілення на практиці напряду і засобів реалізації державної політики, їх коригування або відмови від політики взагалі). Доведено доцільність урахування зовнішніх (наприклад, позиція ЄС) та внутрішніх чинників формування та реалізації державної євроінтеграційної політики через те, що на будь-якому етапі процесу державної політики вони можуть привести до її коригування або термінів реалізації.

Концептуальні засади роботи зумовили вибір відповідних методів дослідження державної євроінтеграційної політики України. Визначено, що процес формування та реалізації державної євроінтеграційної політики повинен засновуватися на принципах демократичного врядування, насамперед на принципах «доброго врядування» з участю громадян у процесі формування, реалізації та оцінювання державної євроінтеграційної політики; а також на принципах законності, ефективності, відкритості і прозорості. Визначення механізмів у складі комплексного механізму формування та реалізації державної євроінтеграційної політики здійснено з погляду системного підходу як фундаментального в теорії державного управління. Комплексний механізм формування та реалізації державної євроінтеграційної політики – це відносно самостійна система з визначеною структурою, інструментами і першочерговими завданнями. Такий підхід дав змогу розробити комплексний механізм формування та реалізації державної євроінтеграційної політики як науково обґрунтований спосіб пізнання тих процесів, що відбуваються в державі у зв'язку з реалізацією державної євроінтеграційної політики.

Відповідно, автором дисертації визначено систему механізмів комплексного механізму формування та реалізації державної євроінтеграційної політики, схему якого наведено на рис. 1. До комплексного механізму формування та реалізації державної євроінтеграційної політики автором віднесено систему правових, інституційних, організаційних, політичних, економічних, інформаційно-контрольних механізмів, що мають використовуватися в комплексі для досягнення мети державної євроінтеграційної політики України – членства в ЄС у майбутньому після успішної імплементації положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

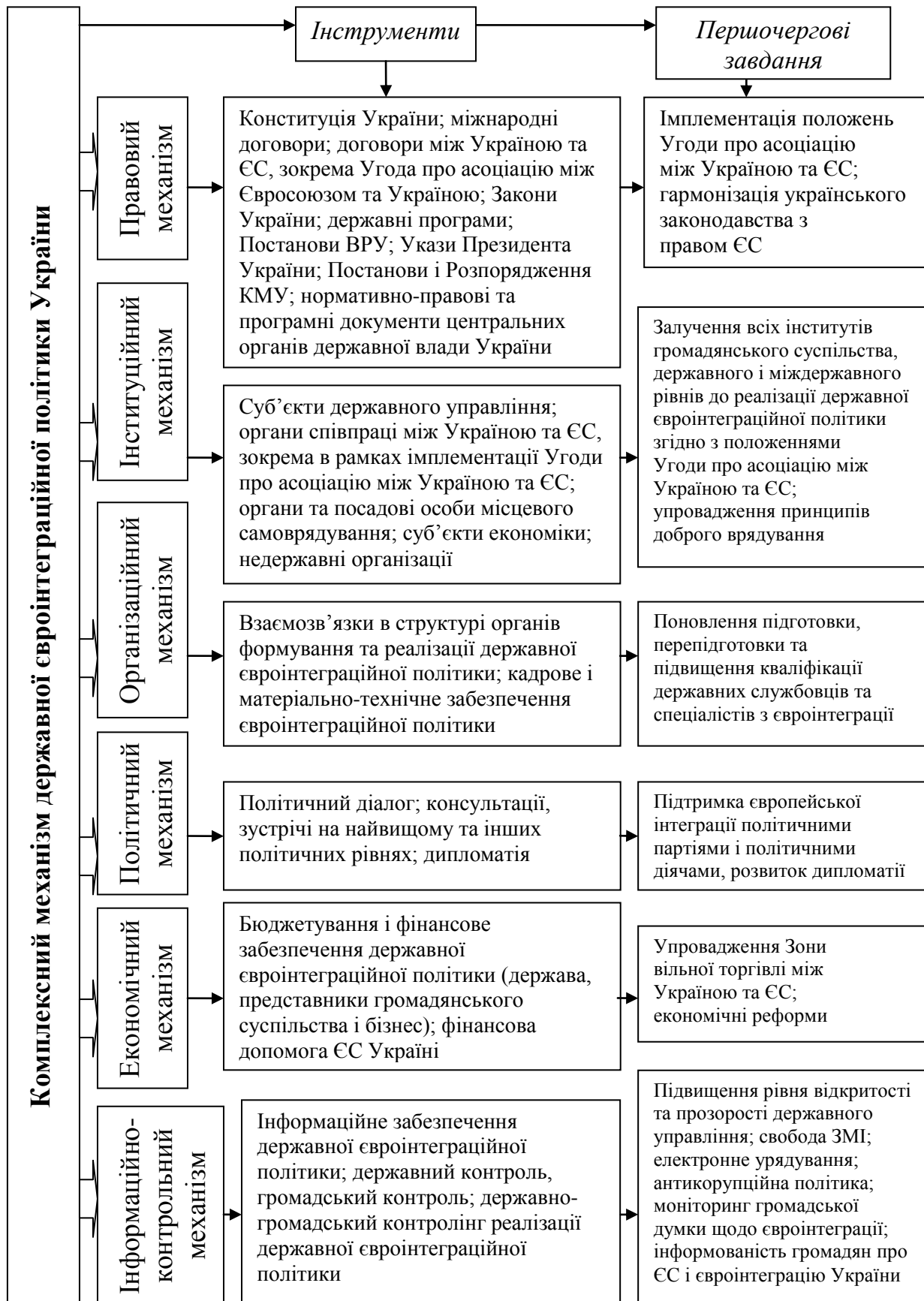

Рис. 1. Механізми формування та реалізації державної євроінтеграційної політики України

Зауважимо, що вищеперелічені та обґрунтовані в цьому підрозділі механізми (правовий, інституційний, організаційний, політичний, економічний, інформаційно-контрольний) комплексного механізму державного управління є основними для нашого дослідження, проте не винятковими щодо формування та реалізації державної євроінтеграційної політики України.

У результаті аналізу так званих «договорів про заснування» (інтеграції в різних сферах) і так званих «договорів про вступ» (географічного розширення ЄС) визначено, що, по-перше, розширення є важливою частиною стратегії ЄС, однак містить у собі певні виклики для сталого розвитку Євросоюзу в умовах сучасних змін; по-друге, взаємозалежний характер процесу розширення і поглиблення євроінтеграції має два взаємопов'язані вектори: державна політика ЄС на його різних рівнях (національному держав-членів і наднаціональному), а також інших держав щодо інтеграції до ЄС.

Як засвідчив аналіз, після укладання асоційованих угод з ЄС політику держав Центральної та Східної Європи було спрямовано на гармонізацію національного законодавства з нормами і стандартами Євросоюзу, більш тісну економічну інтеграцію, співпрацю в пріоритетних напрямках зовнішньої політики. Головною метою імплементації цих угод було створення Зони вільної торгівлі між ними та ЄС через скасування митних зборів та інших торговельних бар'єрів. Установлено, що схожим шляхом укладання угод про стабілізацію і асоціацію пішли також і Балканські держави, одна з яких – Хорватія – стала членом ЄС 1 липня 2013 р., хоча зовнішні та внутрішні умови євроінтеграції, насамперед наслідки збройних конфліктів на Балканах 1990-х рр., відрізняють процес євроінтеграції Балканських держав від держав Центральної та Східної Європи, проте актуалізуються для України на сучасному етапі.

Складність і масштабність розширення ЄС у 2004 р. та 2007 р. на Схід потребувала використання відповідних механізмів інтеграції держав Центральної та Східної Європи до ЄС. Унаслідок проведеного автором дослідження європейського досвіду формування та реалізації державної євроінтеграційної політики виокремлено різні механізми її формування і реалізації в державах Центральної та Східної Європи: по-перше, економічний механізм; по-друге, політичний механізм; по-третє, правовий механізм; по-четверте, інформаційно-контрольний механізм; по-п'яте, інституційний механізм, установлений в угодах про асоціацію з ЄС. Аналіз показав, що всі держави Центральної та Східної Європи, які стали членами ЄС 2004 р. (Естонія, Латвія, Литва, Республіка Польща, Словаччина, Словенія, Угорщина, Чеська Республіка) та 2007 р. (Болгарія, Румунія), а також Хорватія, яка отримала членство в ЄС 2013 р., перед вступом до ЄС також стали членами Північноатлантичного альянсу. Тому важливим комплементарним до основних механізмів формування та реалізації державної євроінтеграційної політики держав Центральної та Східної Європи визначено євроатлантичну інтеграцію у зв'язку з початком формування і реалізації спільної зовнішньої політики та політики безпеки ЄС на початку 1990-х рр.

У третьому розділі – «Характеристика механізмів формування та реалізації державної євроінтеграційної політики України в умовах сучасних

змін» – охарактеризовано інституційний механізм формування і реалізації державної євроінтеграційної політики України в ретроспективі, а також проведено оцінювання ефективності механізмів формування та реалізації державної євроінтеграційної політики України і чинників впливу на процес її формування та реалізації в умовах сучасних змін.

Розглянуто систему органів державної влади, що були відповідальними за державну євроінтеграційну політику в період її формування та реалізації, показано їх зміни, цілі та функції. Зазначено, що відповідно до утвореного 1993 р. Міжвідомчого комітету України у справах Європейського Союзу, його завдань і складу на той період євроінтеграції в нашій державі не приділялося значної уваги. Наголошується, що ще до ратифікації Угоди про партнерство і співробітництво з ЄС в Україні почалася підготовка до створення нових інституційних механізмів двостороннього співробітництва. Зазначене свідчить про послідовний процес формування державної євроінтеграційної політики в Україні.

Ключову роль на початку формування державної євроінтеграційної політики в Україні відіграла Верховна Рада України. Після ухвалення Конституції України 1996 р. головним центром вироблення державної євроінтеграційної політики став Президент України. Визначено, що під час президентсько-парламентської республіки в Україні впродовж 1996–2004 рр., а також 2010 – початку 2014 рр. керівна роль у сфері європейської інтеграції належала Президенту України. При цьому органи виконавчої влади, у тому числі Кабінет Міністрів України, відігравали незначну роль у визначенні стратегічних завдань європейської інтеграції. У результаті проведення конституційної реформи в Україні і запровадження парламентсько-президентської республіки в Україні з 2005 до 2010 р. відбулося зменшення впливу Глави держави на реалізацію державної євроінтеграційної політики України з одночасним збільшенням повноважень у цій сфері Верховної Ради і Кабінету Міністрів України. У 2010 р. в Україні знову відбувся перехід до Конституції України 1996 р., до президентсько-парламентської республіки, що, відповідно, призвело до нових розмежувань функцій і повноважень органів державної влади, у тому числі й у сфері європейської інтеграції.

Оцінювання ефективності механізмів формування та реалізації державної євроінтеграційної політики України в умовах сучасних змін шляхом розробки, проведення й узагальнення результатів експертного опитування показало, що найкраще функціонує політичний механізм формування та реалізації державної євроінтеграційної політики України (політичний діалог; консультації, зустрічі на найвищому та інших політичних рівнях; дипломатія тощо). Найгіршу оцінку ефективності формування та реалізації державної євроінтеграційної політики України було надано таким механізмам: інституційному (суб'єкти державного управління; органи співпраці між Україною та ЄС, органи та посадові особи місцевого самоврядування; суб'єкти економіки тощо), організаційному (взаємозв'язки в структурі органів формування та реалізації державної євроінтеграційної політики; кадрове і матеріально-технічне забезпечення євроінтеграційної політики) та інформаційно-контрольному (інформаційне

забезпечення державної євроінтеграційної політики; державний контроль, громадський контроль; державно-громадський контролінг реалізації державної євроінтеграційної політики тощо). Отже, доведено, що зазначені механізми потребують удосконалення в умовах сучасних змін для успішної реалізації державної євроінтеграційної політики.

Правовий механізм співробітництва між Україною і ЄС визначив базовий документ – Угода про партнерство і співробітництво між Україною та ЄС. Наголошено, що між Сторонами почався більш інтенсивний процес реалізації інституційного механізму співробітництва після набуття чинності цією Угодою. Політичним механізмом регулярного політичного діалогу на найвищому рівні є щорічні саміти Україна – ЄС. Відзначено, що прагнення отримати членство в ЄС були проголошені Україною і визнані ЄС після ратифікації цієї Угоди та затвердження 1998 р. Стратегії інтеграції України до ЄС Указом Президента України, що запропоновано умовно вважати завершенням періоду формування державної євроінтеграційної політики України і початком її реалізації.

Проаналізовано державні програми у сфері євроінтеграції з 2003 р. до 2014 р., що є важливим механізмом реалізації державної політики в цій сфері. У результаті порівняння еволюції державних програм зроблено певні висновки. По-перше, Концепцію реалізації державної політики у сфері інформування та налагодження комунікації з громадськістю з актуальних питань європейської інтеграції України на період до 2017 р., що станом на 2015 р. є чинною, оцінено як більш інноваційну порівняно з аналогічними попередніми програмами. По-друге, хоча Кабінет Міністрів України достроково припинив у березні 2014 р. виконання Державної цільової програми підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців у сфері європейської інтеграції та євроатлантичного співробітництва України на 2008–2015 рр. через економічну кризу в Україні, доведено, що у зв'язку з підписанням політичної частини Угоди про асоціацію між Україною та ЄС і підготовкою до підписання всієї Угоди включно зі створенням Зони вільної торгівлі ще більше актуалізується потреба підготовки фахівців, здатних забезпечити належне виконання зобов'язань, які бере на себе наша держава відповідно до зазначеної Угоди.

Ураховуючи проведений автором аналіз Послань Президента України з 2000 до 2014 р. щодо завдань і результатів інтеграції до ЄС, виокремлено Послання Президента України 2002 р. як найбільш змістовне. Проте наголошено, що виконання її етапів фактично відстало в часі на десятиліття, адже згідно з ним підписання Угоди про асоціацію і створення Зони вільної торгівлі між Україною та ЄС передбачалось у 2003–2004 рр. Іншими ґрунтовними Посланнями Президента щодо реалізації стратегічної мети у сфері європейської інтеграції України визначено Послання 2011 і 2012 рр., хоча вже в Посланні 2013 р. європейській інтеграції України не приділялося суттєвої уваги. Натомість у позачерговому Посланні Президента 2014 р. наголошується на значній підтримці громадянами України європейської інтеграції і можливого вступу держави до ЄС у майбутньому.

Як засвідчив аналіз, у межах створеної Європейської політики сусідства та Східного партнерства як її частини було запроваджено фінансовий інструмент –

Європейський інструмент сусідства і партнерства. Відповідно, допомога ЄС Україні з 2007 до 2013 р. надавалася через новий набір інструментів. Виявлено, що з 2007 до 2010 р. ЄС збільшував розмір фінансової допомоги нашій державі для подальшого процесу реформ і впровадження Плану дій порівняно з періодом 2004–2006 рр. Проведений аналіз «Національної індикативної програми» ЄС на 2007–2010 рр. показав таке. По-перше, ЄС надавав допомогу Україні в трьох пріоритетних напрямках: демократичний розвиток та добре врядування; регулятивна реформа і побудова адміністративних можливостей; розбудова інфраструктури. По-друге, фінансову допомогу Україні на той період було розподілено практично однаково між трьома пріоритетними напрямами з незначним збільшенням фінансування напряму розбудови інфраструктури. Натомість, головною відмінністю «Національної індикативної програми» на 2011–2013 рр. ЄС щодо України порівняно з попередньою програмою виявлено виокремлення пріоритетного напряму для сприяння вступу в силу Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, включно зі створенням Зони вільної торгівлі, що було однією із засад Східного Партнерства й актуальним питанням для обох Сторін. Показано, що серед трьох пріоритетних напрямів майже половину фінансування впродовж 2011–2013 рр. виділено на сталий розвиток. Проведений порівняльний аналіз змісту вищезазначених програм дав змогу зробити висновок про важливість розбудови інфраструктури і забезпечення сталого розвитку в Україні насамперед для самого ЄС після розширення на Схід і створення кордону з нашою державою, де необхідно забезпечувати зону стабільності й безпеки. Зазначене свідчить про те, що фінансова допомога ЄС для України була розроблена в чіткій відповідності до цілей Європейської політики сусідства, установлених 2004 р.

Визначено важливі зовнішні чинники, які впливають на процес формування та реалізації державної євроінтеграційної політики України: 1) позиція ЄС щодо перспектив членства України в ЄС, що виражається в таких ініціативах Євросоюзу, як Європейська політика сусідства (яку оцінену як таку, що не відповідає цілям України отримати повноправне членство в ЄС у майбутньому), Східне партнерство ЄС (яку охарактеризовано як більш наближену до цілей євроінтеграції України через механізми асоційованого членства, створення Зони вільної торгівлі і лібералізації візового режиму між Сторонами) і фінансові інструменти співробітництва, а також позиції 2) окремих держав-членів ЄС і 3) Російської Федерації. Найбільш важливими в умовах сучасних змін внутрішніми чинниками формування та реалізації державної євроінтеграційної політики України визначено внутрішньополітичну стабільність на засадах верховенства права, демократії і ринкової економіки, а також успішне проведення євроінтеграційних реформ у різних сферах.

Оцінюючи виконання завдань реалізації державної євроінтеграційної політики, доведено, що Україна відстала на десятиліття у виконанні в часі завдань європейської інтеграції, адже підписання Угоди про асоціацію і створення Зони вільної торгівлі між Україною та ЄС передбачалось у 2003–2004 рр., натомість цю Угоду було підписано 2014 р.

У четвертому розділі – «Структурно-функціональна модель формування та реалізації державної євроінтеграційної політики України в умовах сучасних змін» – розроблено і науково обґрунтовано структурно-функціональну модель формування та реалізації державної євроінтеграційної політики України в умовах сучасних змін, а також альтернативну модель; охарактеризовано економічні та соціологічні основи її успішного впровадження, перспективне нормативно-правове регулювання, включно з Угодою про асоціацію між Україною та ЄС.

Авторська структурно-функціональна модель формування та реалізації державної євроінтеграційної політики України в умовах сучасних змін (рис. 2) засновується на тому, що об'єкт цього дослідження – державна євроінтеграційна політика України – розглядається як система, яка складається з окремих елементів, що пов'язані структурними співвідношеннями.

Модель базується також на принципах демократичного врядування, насамперед на принципах доброго врядування з участю громадян у процесі формування, реалізації та оцінювання державної євроінтеграційної політики; а також принципах законності, ефективності, відкритості і прозорості. Окрім того, вона ґрунтується перш за все на успішній імплементації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС та отриманні повноправного членства нашою державою в Євросоюзі в майбутньому після виконання Копенгагенських критеріїв членства в ЄС, використовуючи, у тому числі, фінансові інструменти ЄС для реалізації державної євроінтеграційної політики України.

Доведено, що використання фінансових інструментів Євросоюзу інтеграції України до ЄС є важливою складовою структурно-функціональної моделі формування та реалізації державної євроінтеграційної політики України задля проведення внутрішніх реформ у напрямках, передбачених Угодою про асоціацію між Україною та ЄС, виконання Копенгагенських критеріїв і отримання повноправного членства в Євросоюзі в майбутньому. Відзначено, що наприкінці 2013 р. Європейський Парламент проголосував за запровадження нового інструменту Європейської політики сусідства – Європейського інструменту сусідства, а також затвердив його фінансування в розмірі 15 432 млрд євро на 2014–2020 рр., тобто на новий семирічний бюджетний період у ЄС. У результаті проведеного аналізу «Бюджету для Європи 2020» доведено, що фактична затверджена середня щорічна сума фінансування на 2014–2020 рр. є навіть меншою за 2013 р. всупереч заявам Європейської Комісії 2011 р. про плани на значне збільшення видатків на цю ініціативу. Запропоновано враховувати, що для будь-якої держави-партнера ЄС фінансування на період 2014–2020 рр. може бути збільшеним порівняно з попередніми сьома роками в разі її позитивного прогресу у внутрішніх реформах за 2010–2012 рр. Проте якщо прогресу не було або він був незначним, Євросоюз має можливість переглянути фінансування державі-партнеру в бік його зменшення, що є важливим чинником успішної реалізації державної євроінтеграційної політики України в межах запропонованої автором структурно-функціональної моделі.

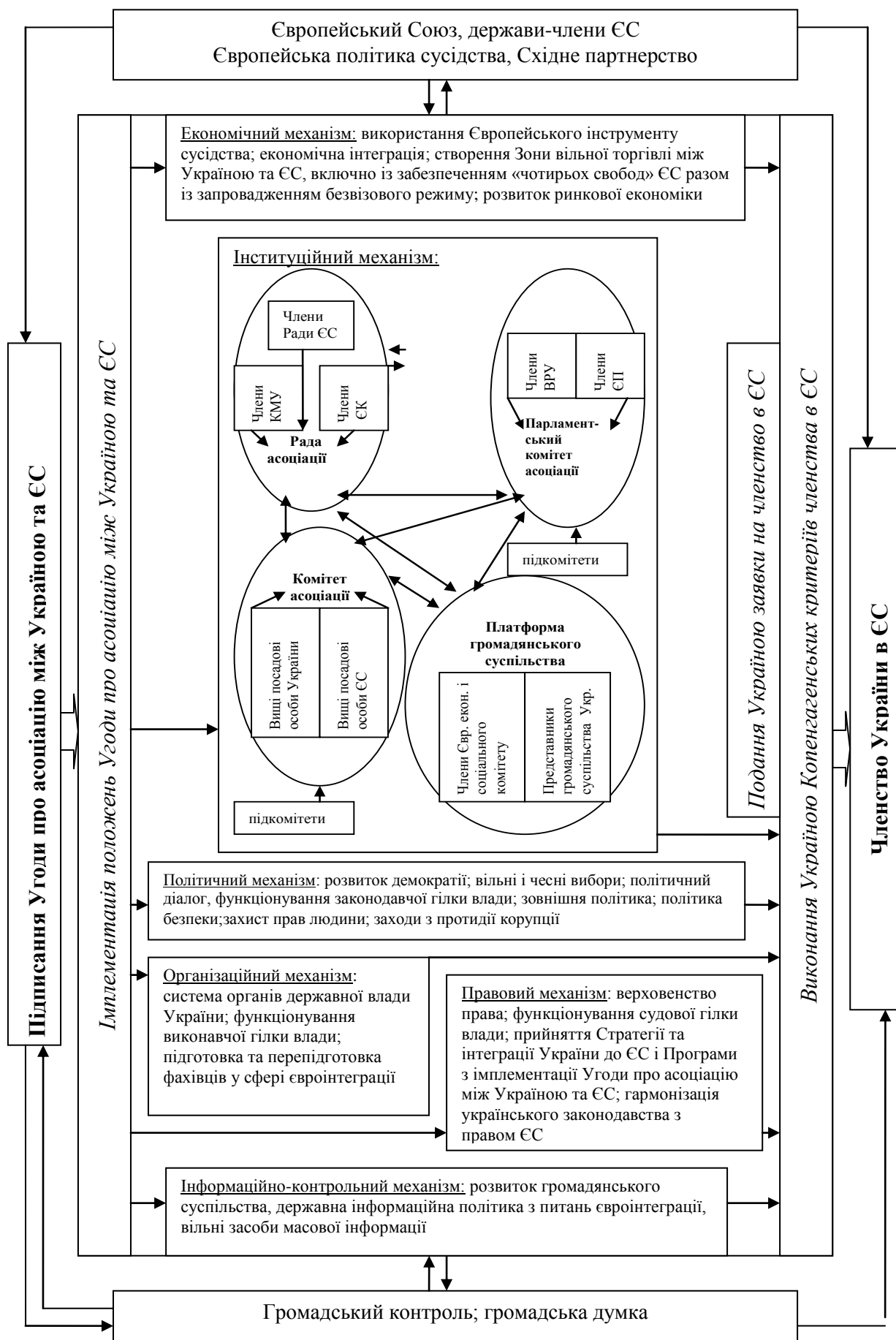

Рис. 2. Структурно-функціональна модель формування та реалізації державної євроінтеграційної політики України в умовах сучасних змін

Обґрунтовано, що в запропонованій структурно-функціональній моделі державної євроінтеграційної політики України економічні та соціологічні основи є важливим чинником її успішної реалізації у зв'язку з тією роллю і значенням, що надається створенню Зони вільної торгівлі, Платформи громадянського суспільства з представників громадянського суспільства Сторін в межах Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Проаналізовано громадську думку щодо європейської інтеграції України в період від початку переговорів про укладання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС і дотепер відповідно до даних соціологічних досліджень різних дослідницьких установ, а саме: Інституту соціології НАН України, Фонду Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва, Київського міжнародного інституту соціології, Центру соціальних та маркетингових досліджень «СОЦИС», соціологічної служби Центру Разумкова, «GfK Ukraine» тощо. Виявлено загальні тенденції і підсумовано, що незалежно від регіональних і вікових відмінностей до євроінтеграції України немає позитивного ставлення абсолютної більшості громадян, хоча воно почало дещо змінюватися наприкінці 2013 – на початку 2014 р. під час Євромайдану з тенденцією до збільшення громадської підтримки євроінтеграції України. Визначено, що українці очікують підвищення рівня свого добробуту і поліпшення економічного розвитку держави від підписання та імплементації Угоди про асоціацію, а також від потенційного членства України в ЄС. Установлено, що такі очікування українців корелюються з метою Угоди про асоціацію, що полягає у створенні Зони вільної торгівлі між Сторонами і запровадженні «чотирьох свобод» ЄС: свободи пересування людей, капіталів, товарів і послуг.

Альтернативна модель реалізації державної євроінтеграційної політики України ґрунтується на тому, що європейські держави – не члени ЄС беруть участь у багатьох політиках ЄС. Тому обґрунтовано, що й без повноправного членства в Євросоюзі європейська держава, у тому числі й Україна, може бути сильно інтегрованою до ЄС, беручи участь у багатьох його спільних політиках. Так, незважаючи на негативні результати референдумів близько двадцяти років тому щодо інтеграції Норвегії і Швейцарії до ЄС, обидві держави розвивали настільки тісне співробітництво з Євросоюзом, що фактично є інтегрованими до ЄС у багатьох галузях. Окрім того, Норвегія, Ісландія та Ліхтенштейн беруть участь в ініціативі ЄС – Європейському економічному просторі, що інтегрує їх до більш тісних відносин з Євросоюзом у сферах ринку, конкуренції та деяких інших основних сфер економічної політики. Отже, доведено, що в сучасних умовах в Європі лише держави з високим рівнем економічного розвитку і добробуту можуть не прагнути повноправного членства в ЄС, як Норвегія, Ісландія та Ліхтенштейн, однак все ж таки інтегруються до нього економічно.

Обґрунтовано, що на сучасному етапі коригуванню підлягає й політика безпеки України під час реалізації будь-якої моделі державної євроінтеграційної політики нашої держави.

На основі характеристики Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, застосовуючи формально-логічний аналіз нормативно-правових баз, а також компаративний аналіз для порівняння її положень з аналогічною угодою між Республікою Польща та ЄС, встановлено таке. По-перше, хоча положення цієї Угоди не визначають перспективи членства України в Євросоюзі, за умови належної імплементації нею цієї Угоди майбутній розвиток відносин між

Сторонами залишено відкритим, що за таких умов оцінено як загалом позитивний чинник для подальшої реалізації євроінтеграційної політики України. По-друге, цілі асоціації України з ЄС збігаються з основними цілями самого Євросоюзу на сучасному етапі, а саме: економічна інтеграція; спільна зовнішня політика та політика безпеки; спільна внутрішня політика, що включає розвиток демократичних інститутів, доброго врядування, верховенство права і поваги до прав людини та основоположних свобод; співробітництво у сфері юстиції тощо. По-третє, порівняння Угоди про асоціацію між Україною та ЄС і Польщею та ЄС показало, що Угода з Україною є амбітним, великим і детальним документом з погляду низки сфер, які вона охоплює, кількості статей і сторінок Угоди. Приміром, Угода про асоціацію між Польщею та ЄС складається зі 122 статей, тоді як в Угоді про асоціацію між Україною та ЄС – 486 статей. Окрім того, в українській Угоді з ЄС значну увагу відведено створенню і функціонуванню Зони вільної торгівлі між Сторонами. По-четверте, детально охарактеризовано інституційний і політичний механізм інтеграції згідно з Угодою про асоціацію. Так, механізмом регулярного політичного діалогу на найвищому рівні є щорічні саміти Україна – ЄС. Інституційний механізм співпраці між Україною та ЄС відповідно до Угоди проаналізовано і подано у вигляді схеми взаємозв'язків між елементами інституційного механізму інтеграції України та ЄС. Установлено, що включення представників громадянського суспільства України і ЄС в інституційний механізм реалізації Угоди про асоціацію між Сторонами шляхом створення Платформи громадянського суспільства свідчить про важливу роль, яку відводить Угода громадянам обох Сторін щодо її реалізації. Доведено, що цей аспект відрізняє Угоду про асоціацію від Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та ЄС. По-п'яте, у результаті порівняння інституційних засад співробітництва Сторін, які передбачені Угодою про асоціацію між Україною та ЄС і Польщею та ЄС, установлено, що вони схожі на найвищому, міністерському і парламентському рівні.

Визначено головним завданням на етапі реалізації державної євроінтеграційної політики після підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС забезпечення так званих «чотирьох свобод ЄС» шляхом створення Зони вільної торгівлі, забезпечення свободи пересування громадян через поступове запровадження двостороннього безвізового режиму. Як засвідчив аналіз, процесу лібералізації візового режиму між Україною та ЄС, який розпочався 2010 р., не можна надати позитивної оцінки. Станом на кінець 2013 р., наприклад, Україна не виконала навіть першої фази плану дій візової лібералізації – законодавчої, на відміну від Молдови. У 2014 р. органи державної влади в Україні почали більш інтенсивно впроваджувати заходи для реалізації безвізового режиму України з ЄС, включно з підготовкою до введення біометричних закордонних паспортів в Україні. Отже, перспективне нормативно-правове регулювання державної євроінтеграційної політики України в контексті Угоди про асоціацію полягає, окрім іншого, у встановленні двостороннього безвізового режиму, що сприятиме реалізації однієї з чотирьох свобод Євросоюзу – свободи пересування людей.

У п'ятому розділі – «Напрями вдосконалення механізмів формування та реалізації державної євроінтеграційної політики України в умовах

сучасних змін» – обґрунтовано стратегічний підхід до активізації реалізації державної євроінтеграційної політики та взаємодію з громадськістю як умову її успішної реалізації, розроблено практичні рекомендації щодо вдосконалення та оптимізації механізмів реалізації державної євроінтеграційної політики України.

Як засвідчив аналіз, наразі актуальними є розробка і реалізація Стратегії інтеграції України до ЄС на 2015–2025 рр., виходячи з нового етапу відносин між Сторонами після підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС 2014 р. Тому автором розроблено проект державно-управлінської Стратегії інтеграції України до ЄС на 2015–2025 рр., яка засновується на тому, що у зв'язку з підписанням Угоди про асоціацію наразі є необхідним вживання заходів для імплементації її положень для подальшої успішної реалізації державної євроінтеграційної політики. Авторська державно-управлінська Стратегія інтеграції України до ЄС на 2015–2025 рр. ґрунтується на тому, що стратегічною метою України є членство в Євросоюзі. Вона складається з двох головних розділів: основні напрями реалізації державної євроінтеграційної політики України та внутрішнє забезпечення євроінтеграційного процесу. Доведено актуальність оновлення Стратегії євроінтеграції України у зв'язку з визначеними в результаті аналізу чинниками, що впливають на сучасний етап інтеграції в Європі, а також напрямками і пріоритетами зовнішньої та внутрішньої політики України в умовах сучасних змін.

Взаємовідносини і взаємодію з громадськістю органами державної влади визначено як умову ефективного впровадження механізмів реалізації державної євроінтеграційної політики України. Визначено важливим напрямом залучення громадян до реалізації та вдосконалення державної євроінтеграційної політики науково-просвітницьку діяльність університетів України з питань європейської інтеграції. Проведений аналіз дає підстави стверджувати, що державна інформаційна політика щодо інтеграції до ЄС є одним із важливих і дієвих механізмів євроінтеграційної політики держави, що має формувати компетентну проєвропейську громадську думку. Доведено, що контроль з боку громадськості є одним із найважливіших видів контролю в інформаційно-контрольному механізмі формування та реалізації державної євроінтеграційної політики через принцип демократизму.

Для вдосконалення інформаційно-контрольного механізму реалізації державної євроінтеграційної політики України запропоновано: 1) здійснювати постійний моніторинг громадської думки щодо євроінтеграції та можливого членства України в ЄС у майбутньому як один з індикаторів оцінки державної євроінтеграційної політики на етапі її реалізації з метою вдосконалення; 2) підвищити ефективність державної інформаційної політики з питань євроінтеграції України шляхом оновлення завдань чинної Концепції реалізації державної політики у сфері інформування та налагодження комунікації з громадськістю з актуальних питань європейської інтеграції України на період до 2017 р. за такими напрямками. По-перше, важливим є підвищення в громадян України загальних знань про ЄС і відносин між Україною та Євросоюзом на сучасному етапі, оскільки, як засвідчив аналіз громадської думки в Україні щодо євроінтеграції, крім негативно налаштованих і необізнаних у цій темі громадян, існує також значна кількість українців (близько 20 %), які не мають знань про Євросоюз і ще не сформуvalи своє ставлення до перспективи членства України

в ньому. Установлено, що цей показник є практично однаковим і відповідає всім регіонам, окрім Західної України. Відповідно, по-друге, цільовою групою для посилення державної інформаційної політики про ЄС та відносини Україна – Євросоюз запропоновано виокремити громадян усіх вікових груп і всіх регіонів України, окрім західної її частини, що сприятиме ефективності реалізації державної політики в цій сфері в умовах фінансово-економічної кризи через фокусування її актуальних завдань і фінансування не на всі регіони України; 3) відмовитися від проведення загальнонаціонального референдуму в Україні з приводу членства в ЄС як під час реалізації державної євроінтеграційної політики, так і перед можливим вступом до об'єднання залежно від складності процесу європейської інтеграції України в майбутньому, а також за умови постійного моніторингу ставлення громадян до потенційного членства України в ЄС, яке б показувало високий показник громадської підтримки євроінтеграції (близько 70–80 %). Така рекомендація базується на аналізі досвіду держав Центральної та Східної Європи в цьому питанні, який показав, що в тих державах, де процес отримання членства в ЄС був особливо проблематичним та/або затяжним, як, наприклад, у Болгарії, Румунії та Кіпрі, а рівень підтримки населенням євроінтеграції високим, референдуми щодо вступу до ЄС не проводилися; 4) поліпшувати реалізацію принципів відкритості та прозорості в державному управлінні України, у тому числі шляхом більшого залучення громадян до подальшої імплементації цілей державної євроінтеграційної політики, контролю та моніторингу її здійснення, що також передбачено в інституційному механізмі реалізації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС створенням Платформи громадянського суспільства; 5) запровадити відкритий і прозорий механізм відбору представників громадянського суспільства до участі в Платформі громадянського суспільства з боку України, усвідомлюючи ту значну роль, яку вона відіграватиме в подальшій успішній реалізації державної євроінтеграційної політики України під час імплементації Угоди про асоціацію. Зважаючи на те, що з боку ЄС у роботі Платформи громадянського суспільства будуть брати участь члени Європейського економічного і соціального комітету, визначено доцільність залучати до Платформи з української Сторони тих представників громадянського суспільства, що займаються насамперед питаннями подальшої інтеграції України та ЄС в економічній і соціальній галузях, на які переважно і спрямовані положення Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

Обґрунтовано, що Україна потенційно становить для ЄС певні виклики, у тому числі в управлінні на його наднаціональному рівні за умови набуття членства в ньому. Важливим чинником інтеграції України до ЄС є її велика кількість населення, яка практично дорівнює кількості населення Іспанії, а також є більшою за чисельність населення Польщі. Характерно також, що серед усіх держав Європи лише такі держави мають більше населення, ніж Україна: Німеччина, Франція, Велика Британія, а також Іспанія. Доведено, що кількість населення нашої держави має значення для потенційної зміни конфігурацій сил у наднаціональному рівні управління ЄС. Ураховуючи викладене і використовуючи метод екстраполяції, визначено, що Україна матиме змогу значно впливати на систему ухвалення рішень в Євросоюзі в разі її членства в ньому і збереження інституційної системи відповідно до Лісабонського договору, яка базується на тому, що кількість представників держави-члена ЄС в

Раді Міністрів і Європейському Парламенті пропорційна населенню кожної держави. Прогнозовано, що зі збереженням усіх умов, що існують на сьогодні, Україна посідатиме з п'ятого по сьоме місце серед двадцяти восьми держав-членів ЄС і, відповідно, входить до другої групи впливових держав поряд з Іспанією та Польщею, що мають населення понад 40 млн, але менше ніж 60 млн, як у державах першої групи (Німеччина, Велика Британія, Франція та Італія), відповідно до показника кількості своїх представників та голосів у найважливіших з погляду ухвалення рішень інститутах ЄС – Раді Міністрів і Європейському Парламенті. Проведений аналіз дозволяє спрогнозувати, що Україна може бути достатньо потужно представлена на наднаціональному рівні управління ЄС і відігравати доволі значну роль у системі ухвалення рішень у ЄС після вступу до нього.

Визначено, що у зв'язку з переходом до парламентсько-президентської республіки 2014 р. збільшено роль Кабінету Міністрів України як вищого органу виконавчої влади в Україні, а в структурі центральних органів державної влади функціонують підрозділи, які відповідають за реалізацію заходів у цій сфері. Установлено в результаті проведеного аналізу обласних державних адміністрацій в різних регіонах України (на заході, у центрі, на півночі, на сході і на півдні), що переважно в їхніх структурах станом на 2014 р. немає спеціалізованих органів з питань євроінтеграції, які необхідно створювати через реалізацію Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. У результаті узагальнення й оцінки системи органів державної влади щодо реалізації державної євроінтеграційної політики України і зважаючи на те, що реалізація державної євроінтеграційної політики переважно належить до компетенції органів виконавчої влади, запропоновано без створення окремого спеціалізованого органу виконавчої влади у сфері європейської інтеграції залишити повноваження координації реалізації державної євроінтеграційної політики Кабінету Міністрів України і всій інтегрованій системі органів виконавчої влади з відновленням посади віце-прем'єр-міністра з питань європейської інтеграції.

Обґрунтовано доцільність продовження реформування державного управління в Україні шляхом його децентралізації з метою зменшення демократичного дефіциту, що наявний не лише в багаторівневій системі управління ЄС, але й певною мірою в сучасній вітчизняній системі державного управління.

Задля вдосконалення організаційного механізму державної євроінтеграційної політики необхідним є поновлення Державної цільової програми підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців у сфері європейської інтеграції та євроатлантичного співробітництва України на 2008–2015 рр., яку Кабінет Міністрів України достроково припинив у березні 2014 р., після виходу держави з фінансово-економічної кризи. Запропоновано, по-перше, її зміст викласти відповідно до нових завдань підготовки державних службовців у сфері євроінтеграції після підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, оскільки питання кадрового забезпечення безпосередньо стосується розвитку інституційних механізмів європейської інтеграції; по-друге, відмежувати назву і зміст Програми від євроатлантичного співробітництва за прикладом Державної програми інформування громадськості з питань європейської інтеграції України і викласти її назву в такому формулюванні: Державна цільова програма підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців у сфері європейської інтеграції України.

ВИСНОВКИ

На основі проведеного аналізу в дисертації наведено нове вирішення актуальної наукової проблеми, що полягає в комплексному аналізі механізмів формування та реалізації державної євроінтеграційної політики України в умовах сучасних змін. Отримані результати в процесі дослідження дають змогу зробити такі узагальнювальні висновки та рекомендації, що мають теоретичне і практичне значення.

1. Уточнено шляхом узагальнення та систематизації понятійно-категоріальний апарат дослідження з метою чіткого використання термінів і понять у галузі науки «державне управління». Проаналізовано сутність і показано взаємозв'язок категорій, що складають поняття державної євроінтеграційної політики: «державна політика» та «європейська інтеграція». На основі дослідження і зіставлення понять «державна політика» та «європейська інтеграція» уточнено їх дефініції в державному управлінні, а також запропоновано авторське бачення поняття «державна євроінтеграційна політика». Визначено, що для вітчизняних науковців термінологічно різниця між «публічною політикою» та «державною політикою» полягає в незалученні громадянського суспільства до останньої, що означає меншу легітимізацію державної політики. У західній же науковій думці з державного управління таке лінгвістично-термінологічне розрізнення відсутнє. Проведений аналіз дав можливість виявити недостатнє тлумачення в державному управлінні поняття «європейська інтеграція», тому зроблено порівняння різних видів інтеграції («політична інтеграція», «економічна інтеграція», «міжнародна інтеграція», «правова інтеграція» тощо) і докладний міждисциплінарний аналіз підходів до визначення змісту поняття «європейська інтеграція». Запропоновано уточнені власні бачення змісту категорій «державна політика» та «європейська інтеграція».

2. Систематизовано теоретичні засади дослідження формування та реалізації державної євроінтеграційної політики. Проаналізовано еволюцію науково-теоретичних основ державної євроінтеграційної політики в зарубіжній науці, починаючи від засновників теорій європейської інтеграції і закінчуючи вже сучасними західними дослідниками, праці яких переважно присвячено подоланню наслідків світової фінансово-економічної кризи 2008 р., галузевим політикам ЄС, а також удосконаленню системи управління ЄС у складі двадцяти восьми держав-членів. Виявлено суперечності процесу європейської інтеграції як на його початку після Другої світової війни, так і в XXI ст., що полягають у різних основних підходах до розвитку євроінтеграції: повна інтеграція шляхом створення економічного і політичного союзу в Європі («максималістський») або ж створення лише економічного і валютного союзу («мінімалістський»). Установлено, що ці суперечності в підходах лише загострилися після світової фінансово-економічної кризи, а з вирішенням сучасних викликів, які стоять перед ЄС, безпосередньо пов'язані і перспективи подальшого розширення Євросоюзу за рахунок включення нових держав-членів, що є актуальним для України у зв'язку з її державною євроінтеграційною політикою.

3. Визначено методологічні основи формування та реалізації державної євроінтеграційної політики, а також виокремлено механізми формування та реалізації державної євроінтеграційної політики України. Обґрунтована необхідність

залучення громадськості до процесу формування, реалізації та аналізу результатів реалізації державної євроінтеграційної політики з метою досягнення консенсусу в суспільстві щодо підтримки європейської інтеграції України та успішного проведення євроінтеграційних реформ. Визначено, що відповідно до цілей аналізу державної політики дослідження державної євроінтеграційної політики – це аналітично-пояснювальне наукове дослідження, що ставить за мету характеристику процесу формування і реалізації державної євроінтеграційної політики для кращого розуміння її змісту та результатів.

Застосування підходу до комплексного механізму формування та реалізації державної євроінтеграційної політики як до відносно самостійної системи з визначеною структурою, інструментами і першочерговими завданнями дало змогу розробити систему правових, інституційних, організаційних, політичних, економічних, інформаційно-контрольних механізмів, що мають використовуватись у комплексі для досягнення мети державної євроінтеграційної політики України – членства в ЄС.

4. Узагальнення особливостей європейської практики щодо механізмів формування та реалізації державної євроінтеграційної політики дозволило визначити різні механізми її формування і реалізації в державах Центральної та Східної Європи. По-перше, економічний механізм (програми допомоги ЄС державам цього регіону PHARE, SAPARD, ISPA; створення зони вільної торгівлі з ЄС); по-друге, політичний механізм (багатосторонній структурований діалог); по-третє, правовий механізм (укладання і реалізація «Європейських угод» або ж угод про асоціацію з державами Центральної та Східної Європи; гармонізація внутрішнього законодавства асоційованих держав з правом Євросоюзу; ухвалення і реалізація Стратегій інтеграції до ЄС тощо); по-четверте; інформаційно-контрольний механізм (державна інформаційна політика щодо євроінтеграції); по-п'яте, інституційний механізм, установлений в угодах про асоціацію з ЄС (Рада асоціації, Комітет асоціації та Міжпарламентський комітет асоціації як основні інститути в межах асоціації). Крім того, євроатлантичну інтеграцію визначено важливим комплементарним до основних механізмів формування та реалізації державної євроінтеграційної політики держав Центральної та Східної Європи.

5. Характеристику цілей і функцій органів державної влади України щодо процесу формування та реалізації державної євроінтеграційної політики в ретроспективі було зроблено, по-перше, відповідно до конституційних реформ та зміни форм правління, а по-друге, згідно зі створенням внутрішніх механізмів забезпечення євроінтеграційного процесу в Україні. Визначено, що ефективність формування та забезпечення реалізації державної євроінтеграційної політики органами державної влади складно оцінювати однозначно, адже їхні функції та цілі, у тому числі у сфері євроінтеграції, залежать від конституційних повноважень, які змінювалися чотири рази в процесі формування і реалізації державної євроінтеграційної політики України.

Виявлено, що під час президентсько-парламентської республіки в Україні 1996–2004 рр., а також 2010 р. – початку 2014 р. керівна роль у сфері європейської інтеграції належала Президенту України. При цьому органи виконавчої влади, у тому числі Кабінет Міністрів України, відігравали невелику роль у визначенні стратегічних завдань європейської інтеграції. Обґрунтовано,

що після створення Комітету з питань європейської інтеграції у 2002 р. відбулося посилення ролі Верховної Ради України як органу інституційного забезпечення євроінтеграції України. Установлено, що в результаті проведення конституційної реформи в Україні і створення парламентсько-президентської республіки, що функціонувала в Україні впродовж 2005–2010 рр., відбулося зменшення впливу Глави держави на реалізацію євроінтеграційної політики України з одночасним збільшенням повноважень у цій сфері Верховної Ради України і Кабінету Міністрів України. Відтак, наприклад, було запроваджено нову посаду Віце-прем'єр-міністра з питань європейської інтеграції у зв'язку з більш значною роллю Кабінету Міністрів України у цій сфері. Доведено, що повернення України в лютому 2014 р. знову до Конституції України, що встановлює парламентсько-президентську республіку, актуалізує потребу переоцінки і реформування тих організаційних механізмів державної євроінтеграційної політики, що існували з 2010 до 2014 р. і були орієнтовані переважно на Президента України.

6. Оцінювання ефективності механізмів формування та реалізації державної євроінтеграційної політики України в умовах сучасних змін шляхом розробки, проведення й узагальнення результатів експертного опитування показало, що найкраще функціонує політичний механізм формування та реалізації державної євроінтеграційної політики України. Найгіршу оцінку ефективності формування та реалізації державної євроінтеграційної політики України було надано таким механізмам: інституційному, організаційному та інформаційно-контрольному. Установлено, що зазначені механізми насамперед потребують удосконалення в умовах сучасних змін для успішної реалізації державної євроінтеграційної політики України. Визначено, що одним із головних механізмів формування та реалізації державної євроінтеграційної політики України є правовий механізм – нормативно-правове забезпечення державної євроінтеграційної політики. Аналіз змісту нормативно-правових документів України щодо євроінтеграції показав, що в період імплементації Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та ЄС було прийнято значну кількість комплексних стратегічних документів, а процес її імплементації визначив економічні, політичні, інституційні, організаційні та інші механізми реалізації державної євроінтеграційної політики України.

Визначено важливі зовнішні чинники, що впливають на ефективність реалізації державної євроінтеграційної політики України: позицію ЄС щодо перспективи членства України в ЄС, яка виражається в таких ініціативах Євросоюзу, як Європейська політика сусідства, Східне Партнерство і фінансових інструментах співробітництва, а також окремих держав-членів ЄС і Російської Федерації щодо євроінтеграції нашої держави. Найбільш важливими внутрішніми чинниками ефективності реалізації державної євроінтеграційної політики України названо внутрішньополітичну стабільність у державі на засадах демократії і верховенства права, для чого, у тому числі, має бути консенсус в суспільстві щодо підтримки євроінтеграції України, а також успішне проведення євроінтеграційних реформ для досягнення Копенгагенських критеріїв членства в Євросоюзі.

7. Розроблено і науково обґрунтовано структурно-функціональну модель формування та реалізації державної євроінтеграційної політики України в умовах сучасних змін, яка базується на системі наукових підходів, принципах

демократичного врядування із залученням громадян до процесу її формування, реалізації та оцінювання, ґрунтується насамперед на успішній імплементації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС та отриманні членства в Євросоюзі нашою державною в майбутньому після виконання Копенгагенських критеріїв членства, використовуючи, у тому числі, фінансові інструменти ЄС для євроінтеграції України. Запропоновано альтернативну модель реалізації державної євроінтеграційної політики України, яка ґрунтується на тому, що європейські держави – не члени ЄС беруть участь у багатьох політиках, а тому без повноправного членства в Євросоюзі європейська держава, у тому числі й Україна, може бути сильно інтегрованою до ЄС, беручи участь у багатьох його спільних політиках.

Обґрунтовано, що в межах запропонованої структурно-функціональної моделі економічні і соціологічні основи формування та реалізації державної євроінтеграційної політики України є важливим чинником її успішної реалізації у зв'язку з тією роллю і значенням, що надається створенню Зони вільної торгівлі і Платформи громадянського суспільства з залученням представників громадянського суспільства двох Сторін у межах Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Доведено, що врахування громадської думки щодо євроінтеграції є важливим чинником у ході реалізації державної євроінтеграційної політики, а також оцінювання її результатів та окреслення можливих перспектив на майбутнє. Установлено в результаті аналізу громадської думки щодо євроінтеграції нашої держави з 2004 до 2014 р., що до цього процесу немає позитивного ставлення абсолютної більшості всіх громадян України незалежно від регіональних і вікових відмінностей, хоча думка громадян почала дещо змінюватися наприкінці 2013 – на початку 2014 р. з тенденцією до збільшення громадської підтримки євроінтеграції України. Визначено, що єдиним однаково важливим чинником для відчуття себе європейцями в усіх регіонах України та серед усіх вікових груп населення є саме наближення до європейських соціально-економічних стандартів життя. Отже, доведено, що державна політика України, спрямована на реформування насамперед соціально-економічної сфери і вихід держави з фінансово-економічної кризи, є комплементарною і на сьогодні найбільш важливою для подальшої успішної реалізації державної євроінтеграційної політики України.

8. Обґрунтовано державно-управлінську стратегію реалізації державної євроінтеграційної політики України в умовах сучасних змін і розроблено проект державно-управлінської Стратегії інтеграції України до ЄС на 2015–2025 рр., що засновується на тому, що в результаті підписанням Угоди про асоціацію між Україною та ЄС 2014 р. наразі є необхідним вжиття заходів для успішної імплементації її положень для реалізації державної євроінтеграційної політики. Проект державно-управлінської Стратегії визначає основні напрями євроінтеграції України задля отримання членства в ЄС. Розділ 1 має чотири підрозділи, які розроблено відповідно до положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС і Копенгагенських критеріїв членства в Євросоюзі: 1) зовнішня політика, політика безпеки та політичний діалог; 2) юстиція, питання безпеки і свободи; 3) економічна інтеграція та створення глибокої та повномасштабної Зони вільної торгівлі з ЄС; 4) зближення законодавства України з правом ЄС. У розділі 2 визначено внутрішнє забезпечення процесу реалізації державної

євроінтеграційної політики України в таких сферах, як організаційне, фінансове, правове й інформаційне забезпечення. Ухвалення оновленої державно-управлінської Стратегії інтеграції України до ЄС у межах запропонованої структурно-функціональної моделі визначено як механізм реалізації державної євроінтеграційної політики України, виконання Копенгагенських критеріїв і отримання членства в ЄС до 2025 р. Доведено, що взаємодія з громадськістю під час реалізації Стратегії інтеграції України до ЄС є умовою ефективного впровадження механізмів реалізації державної євроінтеграційної політики України.

9. Внесено науково обґрунтовані практичні рекомендації щодо вдосконалення механізмів реалізації державної євроінтеграційної політики України в умовах сучасних змін:

- сприяти більш активному залученню громадян до розробки, реалізації й оцінки державної євроінтеграційної політики;
- посилити громадський контроль за процесом реалізації державної євроінтеграційної політики України та збільшити роль і значення її інформаційно-контрольного механізму;
- забезпечити реформування системи державного управління в Україні з метою зменшення демократичного дефіциту для завчасного виконання Україною одного з напрямів Копенгагенських критеріїв членства в ЄС – критерію демократії та верховенства права, що включає децентралізацію та структурну реформу системи державного управління;
- для підвищення рівня кадрового забезпечення розробити Державну цільову програму підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців у сфері європейської інтеграції України.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ Монографії

1. Палагнюк Ю. В. Державна євроінтеграційна політика України: теорія, методологія, механізми : [монографія] / Ю. В. Палагнюк. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2014. – 400 с.

Статті в наукових фахових виданнях

2. Палагнюк Ю. В. Економічні аспекти інтеграції України до ЄС (в рамках дії Угоди про партнерство і співробітництво) / Ю. В. Палагнюк // Наукові праці : науково-методичний журнал. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2010. – Вип. 135. Т. 147. Державне управління. – С. 22–27.

3. Палагнюк Ю. В. Створення Зони вільної торгівлі між Україною та ЄС як реалізація державної політики України на європейську інтеграцію / Ю. В. Палагнюк // Актуальні проблеми державного управління, педагогіки, психології : зб. наук. пр. Херсонського національного технічного університету. – Херсон, 2011. – Вип. 1 (4). – С. 136–141.

4. Палагнюк Ю. В. Підготовка угоди про асоціацію між Україною та ЄС: проблеми та перспективи / Ю. В. Палагнюк // Наукові праці : науково-методичний журнал. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2011. – Вип. 145. Т. 157. Державне управління. – С. 58–62.

5. Палагнюк Ю. В. Європейська політика сусідства як інструмент співробітництва ЄС з Україною / Ю. В. Палагнюк // Наукові праці : науково-

методичний журнал. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2011. – Вип. 147. Т. 159. Державне управління. – С. 49–53.

6. Палагнюк Ю. В. Поняття «Європейська інтеграція» в державному управлінні / Ю. В. Палагнюк // Актуальні проблеми державного управління, педагогіки, психології : зб. наук. пр. Херсонського національного технічного університету. – Херсон, 2011. – Вип. 2 (5). – С. 110–115.

7. Палагнюк Ю. В. Сутність та зміст державної політики / Ю. В. Палагнюк // Наукові праці : науково-методичний журнал. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2011. – Вип. 153. Т. 165. Державне управління. – С. 29–35.

8. Палагнюк Ю. В. Європейська інтеграція України як об'єкт вітчизняних наукових досліджень у сфері державного управління / Ю. В. Палагнюк // Наукові праці : науково-методичний журнал. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2011. – Вип. 160. Т. 172. Державне управління. – С. 57–62.

9. Палагнюк Ю. В. Формування інституційних механізмів державної євроінтеграційної політики України / Ю. В. Палагнюк // Наукові праці : науково-методичний журнал. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2011. – Вип. 164. Т. 176. Державне управління. – С. 31–37.

10. Палагнюк Ю. В. «Державна політика» та «публічна політика»: теоретичний аспект / Ю. В. Палагнюк // Наукові праці : науково-методичний журнал. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2012. – Вип. 169. Т. 181. Державне управління. – С. 63–67.

11. Палагнюк Ю. В. Політика ЄС щодо України на етапі реалізації Україною євроінтеграційної стратегії / Ю. В. Палагнюк // Наукові праці : науково-методичний журнал. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2012. – Вип. 174. Т. 186. Державне управління. – С. 18–22.

12. Палагнюк Ю. В. Концептуальні засади та підходи до аналізу державної політики у сфері євроінтеграції / Ю. В. Палагнюк // Наукові праці : науково-методичний журнал. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2012. – Вип. 193. Т. 205. Державне управління. – С. 43–48.

13. Палагнюк Ю. В. Механізми формування державної євроінтеграційної політики України / Ю. В. Палагнюк // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. – 2013. – № 4. – С. 141–146.

14. Палагнюк Ю. В. Еволюція теоретичних основ європейської інтеграції: державно-управлінський аспект [Електронний ресурс] / Ю. В. Палагнюк // Публічне адміністрування: теорія і практика : Електронний збірник наукових праць. – 2013. – Вип. 2 (10). – Режим доступу : <http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2013-02%2810%29/index.html>.

15. Палагнюк Ю. В. Основні інструменти розширення Європейського Союзу на Схід / Ю. В. Палагнюк // Ефективність державного управління [Текст] : зб. наук. пр. Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України / за заг. ред. чл.-кор. НАН України В. С. Загорського, доц. А. В. Ліпенцева. – Л. : ЛРІДУ НАДУ, 2013. – Вип. 37. – С. 189–196.

16. Палагнюк Ю. В. Проблеми розвитку ЄС після фінансово-економічної кризи: уроки для України / Ю. В. Палагнюк // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. – 2013. – № 5. – С. 167–172.

17. Палагнюк Ю. В. Особливості формування договірно-правового механізму співробітництва України та ЄС / Ю. В. Палагнюк // Наукові праці : науково-методичний журнал. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2013. – Вип. 202. Т. 214. Державне управління. – С. 93–97.

18. Палагнюк Ю. В. Механізми залучення громадян до оцінки євроінтеграційної політики: досвід європейських держав для України [Електронний ресурс] / Ю. В. Палагнюк // Державне управління: удосконалення та розвиток. Електронне наукове фахове видання. – 2013. – № 7. – Режим доступу : <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=740>.

19. Палагнюк Ю. В. Механізми інтеграції держав Центральної та Східної Європи у Європейський Союз / Ю. В. Палагнюк // Державне управління і місцеве самоврядування. – 2013. – № 4 (19). – Д. : ДРІДУ НАДУ. – С. 115–123.

20. Палагнюк Ю. В. Процес інтеграції на Європейському континенті: теоретичні та історичні аспекти [Електронний ресурс] / Ю. В. Палагнюк // Демократичне врядування : Електронне наукове фахове видання Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України. – 2013. – Вип. 12. – Режим доступу : <http://www.lvivacademy.com/visnik12/zmist.html>.

21. Палагнюк Ю. В. Механізми співробітництва між Україною та ЄС відповідно до Угоди про партнерство і співробітництво / Ю. В. Палагнюк // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. – 2013. – № 6. – С. 135–141.

22. Палагнюк Ю. В. Державні програми з питань європейської інтеграції України: основні напрямки / Ю. В. Палагнюк // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. – 2014. – № 2. – С. 174–179.

Статті в зарубіжних фахових виданнях

23. Palagnyuk Yuliana. Creation of a Free Trade Area between the EU and Ukraine: Challenges and Perspectives / Yuliana Palagnyuk // Środkowoeuropejskie Studia Polityczne. – 2011. – № 3. – P. 5–16.

24. Palagnyuk Yuliana. European Neighborhood Policy as a Cooperation Instrument between Ukraine and the EU / Yuliana Palagnyuk // Rocznik Integracji Europejskiej. – 2011. – № 5. – P. 91–97.

25. Palagnyuk Yuliana. State Policy towards European Integration: Theoretical Analysis / Yuliana Palagnyuk // Środkowoeuropejskie Studia Polityczne. – 2012. – № 3. – P. 249–262.

26. Palagnyuk Yuliana. Formation of State Policy of Ukraine towards European Integration / Yuliana Palagnyuk // Przegląd Politologiczny. – 2013. – № 4. – С. 251–262.

27. Palagnyuk Yuliana. Legal Foundations of Cooperation between Ukraine and the European Union / Yuliana Palagnyuk // Public Policy and Economic Development : scientific and production journal. – Issue 4. – Mykolaiv : Publisher Yemelyanova T. V., 2013. – P. 5–10.

28. Палагнюк Юлиана. Развитие внешнеполитических инструментов Европейского Союза в сотрудничестве с Украиной / Юлиана Палагнюк // Кавказ и мир : Международный научный журнал. – 2014. – № 17. – С. 13–18.

Статті в інших виданнях

29. Палагнюк Ю. В. Еволюція процесу розширення та інтеграції в Західній Європі / Ю. В. Палагнюк // Наукові праці : науково-методичний журнал. –

Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2014. – Вип. 218. Т. 230. Політологія. – С. 37–47.

30. Палагнюк Ю. В. Трансформація фінансових інструментів співробітництва Європейського Союзу з Україною / Ю. В. Палагнюк // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. – 2014. – № 1. – С. 99–105.

Тези конференцій

31. Палагнюк Ю. В. Державна політика щодо європейської інтеграції України: інвестиційний аспект / Ю. В. Палагнюк // Реформування системи державного управління та державної служби: теорія і практика [Текст] : матер. наук.-практ. конф. за міжнар. уч., 8 квітня 2011 р. : у 2 ч. / за наук. ред. чл.-кор. НАН України В. С. Загородського, доц. А. В. Ліпенцева. – Л. : ЛРІДУ НАДУ, 2011. – Ч. 1. – С. 319–322.

32. Палагнюк Ю. В. Вплив світової фінансово-економічної кризи на створення зони вільної торгівлі між Україною та ЄС / Ю. В. Палагнюк // Інновації в державному управлінні: системна інтеграція освіти, науки, практики : матер. наук.-практ. конф. за міжнар. участю, м. Київ, 27 трав. 2011 р. : у 2 т. / за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, С. В. Загороднюка. – К. : НАДУ, 2011. – Т. 1. – С. 530–532.

33. Палагнюк Ю. В. Адаптація національного законодавства України до правової системи ЄС у сфері засобів масової комунікації / Ю. В. Палагнюк // Актуальні проблеми європейської та євроатлантичної інтеграції України : матер. VIII регіон. наук.-практ. конф., м. Дніпропетровськ, 19 трав. 2011 р / за заг. ред. Л. Л. Прокопенка. – Д. : ДРІДУ НАДУ, 2011. – С. 298–300.

34. Палагнюк Ю. В. Євроінтеграційний вибір України: створення зони вільної торгівлі між Україною та ЄС / Ю. В. Палагнюк // Євроінтеграційний вибір України та проблеми макроекономіки : матер. міжнар. наук.-практ. конф., м. Одеса, 21–22 травня 2011 р. – О. : ГО «Центр економічних досліджень та розвитку», 2011. – С. 54–55.

35. Палагнюк Ю. В. Угода про асоціацію з ЄС як інструмент євроінтеграційної політики України / Ю. В. Палагнюк // Ольвійський форум – 2011: стратегії України в геополітичному просторі : тези міжнар. наук.-практ. конф., 7–11 червня 2011 р. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2011. – Т. 6. – С. 104–105.

36. Палагнюк Ю. В. Економічна інтеграція України відповідно до Стратегії інтеграції України до ЄС / Ю. В. Палагнюк // Економічні механізми регулювання та контролю зовнішніх та внутрішніх економічних процесів : тези міжнар. наук.-практ. конф., 19 серпня 2011 р. – К. : Аналітичний центр «Нова економіка», 2011. – С. 75–78.

37. Палагнюк Ю. В. Ініціативи ЄС стосовно країн Чорноморського регіону / Ю. В. Палагнюк // Європейські інтеграційні процеси в Україні: стан, проблеми та перспективи : матер. всеукр. практ. конф., 11 жовтня 2011 р. – Херсон, 2011. – С. 79–80.

38. Палагнюк Ю. В. Політика ЄС щодо України: Європейська політика сусідства / Ю. В. Палагнюк // Актуальні проблеми міжнародних відносин і зовнішньої політики країн світу : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., Луцьк, 13–14 жовт. 2011 р. / за ред. В. Й. Лажніка та С. В. Федонюка. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2011. – С. 78–81.

39. Палагнюк Ю. В. Політика ЄС щодо України після розширення на Схід / Ю. В. Палагнюк // Актуальні проблеми європейської інтеграції та євроатлантичного партнерства України : матер. ІХ регіон. наук.-практ. конф., м. Дніпропетровськ, 17 трав. 2012 р. / за заг ред. Л. Л. Прокопенка. – Д. : ДРІДУ НАДУ, 2012. – С. 82–83.

40. Палагнюк Ю. В. Досвід виходу з фінансово-економічної кризи нових держав-членів ЄС Прибалтики для України / Ю. В. Палагнюк // Ольвійський форум – 2012: стратегії України в геополітичному просторі : тези міжнар. наук.-практ. конф., 6–10 червня 2012 р. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2012. – Т. 6. – С. 92–93.

41. Палагнюк Ю. В. Формування договірно-правових механізмів інтеграції України до ЄС [Електроний ресурс] / Ю. В. Палагнюк // Інноваційний потенціал української науки – ХХІ сторіччя : матер. ХХ Всеукр. наук.-практ. конф., 20–28 квіт. 2013 р. – Режим доступу : <http://nauka.zinet.info/20/palagnyuk-u.php>.

42. Палагнюк Ю. В. Необхідність подальшої реалізації інституційних реформ в ЄС у зв'язку з новітніми викликами / Ю. В. Палагнюк // Модернізація державного управління та європейська інтеграція України : матеріали щоріч. всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю, м. Київ, 25 квіт. 2013 р. : у 2 т. / за наук. ред. Ю. В. Ковбасюка, К. О. Ващенко, С. В. Загороднюка. – К. : НАДУ, 2013. – Т. 1. – С. 51–52.

43. Палагнюк Ю. В. Механізми формування державної політики України на європейську інтеграцію / Ю. В. Палагнюк // Державне управління в Україні: історія державотворення, виклики та перспективи : матер. IV Міжнар. наук. конф. аспірантів та докторантів з державного управління, 14 червня 2013 р. – О. : ОРІДУ НАДУ, 2013. – С. 131–134.

44. Палагнюк Ю. В. Особливості європейської інтеграції держав Центральної та Східної Європи / Ю. В. Палагнюк // Ольвійський форум – 2013: стратегії країн Причорноморського регіону в геополітичному просторі : тези. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2013. – Т. 6. – С. 29–31.

45. Палагнюк Ю. В. Економічні та фінансові механізми співробітництва між Україною та ЄС / Ю. В. Палагнюк // Європейська інтеграція в контексті світових глобалізаційних процесів : матер. наук.-практ. конф., 19 грудня 2013 р. / за заг. ред. М. М. Іжі, В. М. Кривцової. – О. : ОРІДУ НАДУ, 2014. – С. 117–120.

Навчальні посібники

46. Світова та європейська інтеграція : [навч. посіб.] / за ред. М. О. Багмета. – Миколаїв : Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2008. – 340 с. *Особистий внесок автора: п. 2.1. Заснування та етапи становлення Європейського Співтовариства.* – С. 94–119.

47. Англійська мова. Навчально-методичний посібник для навчання фахівців у сфері європейської та євроатлантичної інтеграції (для державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування) / [Ю. Глухова, Ю. Палагнюк, С. Пономарьов, Д. Сай, С. Сорока]. – Миколаїв : ЧДУ ім. П. Могили, 2011. – 300 с. *Особистий внесок автора: Теоретичні основи модуля 1. Європейська інтеграція: частина 1 – Історія та розширення ЄС – С. 7–57; частина 4 – Відносини Україна – ЄС – С. 146–162.*

48. English : textbook for Training Professionals in the Field of European and Euro-Atlantic Integration / Y. Glukhova, D. Say, Y. Palagnyuk, S. Ponomaryov, S. Soroka. – 2nd ed., updated. – Mykolaiv : Yemelyanova T. V., 2012. – 480 p.

Особистий внесок автора: Теоретичні основи модуля 1. Європейська інтеграція: частина 1 – Історія ЄС – С. 7–57; частина 2 – Виклики розширень ЄС – С. 58–89; частина 4 – Відносини Україна – ЄС – С. 236–265.

49. Історія та практика державного управління та місцевого самоврядування в Україні : [навч. посібник у 2-х т. / Відповідальні за випуск : М. О. Багмет, В. М. Ємельянов]. – Т. 2. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2012. – 236 с. *Особистий внесок автора: обґрунтування впровадження міжнародних стандартів у сучасну управлінську модель України. – С. 74–98.*

АНОТАЦІЇ

Палагнюк Ю. В. Механізми формування та реалізації державної євроінтеграційної політики України. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління. – Чорноморський державний університет імені Петра Могили. – Миколаїв, 2015.

Дисертацію присвячено науковому обґрунтуванню теоретичних, методологічних засад та комплексному дослідженню механізмів формування та реалізації державної євроінтеграційної політики України, розробленню практичних рекомендації щодо їх удосконалення. Окреслено правові, політичні, інституційні, організаційні, економічні, інформаційно-контрольні механізми формування та реалізації державної євроінтеграційної політики України і чинники впливу на процес її формування та реалізації. Оцінено цілі і функції органів державної влади України щодо формування та реалізації державної євроінтеграційної політики. Виявлено особливості європейської практики щодо механізмів євроінтеграції. Розроблено і науково обґрунтовано структурно-функціональну модель формування та реалізації державної євроінтеграційної політики України, стратегічний підхід до активізації її реалізації та взаємодію з громадськістю як умову ефективного впровадження механізмів реалізації державної євроінтеграційної політики України.

Ключові слова: механізми державного управління; державна євроінтеграційна політика; формування та реалізація державної політики; стратегія; органи державної влади; Україна; Європейський Союз.

Палагнюк Ю. В. Механизмы формирования и реализации государственной евроинтеграционной политики Украины. – Рукопись.

Диссертация на соискание учёной степени доктора наук по государственному управлению по специальности 25.00.02 – механизмы государственного управления. – Черноморский государственный университет имени Петра Могилы. – Николаев, 2015.

Диссертация посвящена научному обоснованию теоретических, методологических основ и комплексному исследованию механизмов формирования и реализации государственной евроинтеграционной политики Украины, разработке практических рекомендации по их совершенствованию. Определены правовые, политические, институциональные, организационные, экономические, информационно-контрольные механизмы формирования и реализации государственной евроинтеграционной политики Украины и факторы влияния на процесс её

формирования и реализации. Оценено цели и функции органов государственной власти Украины относительно формирования и реализации государственной евроинтеграционной политики. Выявлены особенности европейской практики относительно механизмов евроинтеграции. Разработана и научно обоснована структурно-функциональная модель формирования и реализации государственной евроинтеграционной политики Украины, стратегический подход к активизации ее реализации и взаимодействие с общественностью как условие эффективного внедрения механизмов реализации государственной евроинтеграционной политики Украины.

Ключевые слова: механизмы государственного управления; государственная евроинтеграционная политика; формирование и реализация государственной политики; стратегия; органы государственной власти; Украина; Европейский Союз.

Palagnyuk Y. V. Mechanisms of Formation and Realization of State Eurointegration Policy of Ukraine. – Manuscript.

Thesis for obtaining a scientific degree of Doctor in Public Administration in speciality 25.00.02 – Mechanisms of Public Administration. – Petro Mohyla Black Sea State University, Mykolaiv, 2015.

The thesis is devoted to the scientific substantiation of theoretical, methodological principles and comprehensive study of mechanisms of formation and realization of state Eurointegration policy of Ukraine and the development of practical recommendations for improving mechanisms of its implementation.

The author developed and scientifically substantiated the model of formation and realization of state Eurointegration policy of Ukraine with the purpose of obtaining full membership in the EU. It is based on the system of scientific approaches, legal documents, especially on the successful implementation of the Association Agreement between Ukraine and the EU, meeting the Copenhagen criteria for the EU membership, public support of European integration and use, among others, the EU financial instruments for European integration of Ukraine and, in addition, provides for adoption and implementation of the updated Strategy of Ukraine's integration into the EU. The alternative model of realization of the state Eurointegration policy of Ukraine, which is based on the fact that without a full membership in the EU European countries, including Ukraine, can be highly integrated with the EU, taking part in many of its sectoral policies, is outlined.

The project of the updated Strategy for Ukraine's integration into the EU for 2015–2025 years, which takes into account the current state of realization of state Eurointegration policy of Ukraine, European integration experience of the countries of Central and Eastern Europe, the provisions of the Association Agreement between Ukraine and the EU, the Copenhagen criteria for EU membership, is developed.

The legal, political, institutional, economic and other mechanisms of formation and realization of state Eurointegration policy of Ukraine are characterized as well as the influence factors on the process of its formulation and implementation are outlined in the dissertation. The author identifies the key at this stage external (position of the EU and the Russian Federation) and internal (domestic political stability and consensus in the society to support Ukraine's European integration, internal reforms) factors that influence formation and realization of state Eurointegration policy of

Ukraine. It is prompted that Ukraine is potentially a challenge for the EU, including in the administration on its supranational level, as it will be able to significantly influence the decision-making system in the European Union in the case of Ukraine's membership in it, given the factor of population size in our country.

Objectives and functions of state government bodies of Ukraine in the formation and realization of state Eurointegration policy are assessed according to, firstly, constitutional reforms in our country and changes of forms of government, and, secondly, according to the establishment of internal mechanisms of European integration process in Ukraine. It is shown that the effectiveness of state government bodies in formation and implementation of state Eurointegration policy is difficult to assess unambiguously, because functions and competences of state government bodies, including in the field of European integration, depend on constitutional powers that have changed four times in the process of realization of state Eurointegration policy of our country.

State government bodies' interaction with the public is substantiated as the condition for the effective implementation of mechanisms of realization of state Eurointegration policy of Ukraine. Generalization of results of opinion polls, conducted by various research centers during 2006–2014, allowed getting the whole picture of public perception of European integration of Ukraine, tracing dynamics of public opinion change during the period, and taking into account public opinion in proposing ways to optimize the realization of state Eurointegration policy of Ukraine.

Characteristic of the content of the Association Agreement between Ukraine and the EU, using the formal-logical analysis of regulatory frameworks and the comparative analysis by comparing this Agreement with the provisions of the Association Agreement between the Republic of Poland and the EU, was done in the dissertation. Institutional and political mechanisms of European integration under the Association Agreement between Ukraine and the EU are outlined.

Concepts and categories of the theory of public administration are specified through the separation of components of the concept of "state Eurointegration policy" and its presentation in the author's definition – strategic direction of a country's development, aimed at European integration, consisting of a set of mechanisms of state policy in this area, which is formed, implemented and evaluated by state authorities and the public; concept of "state policy" is defined as taken on a constitutional basis involving the public strategic decision with a clear definition of results, which is a tool of ensuring social needs in a given area and is implemented by public administration bodies; as a result of the interdisciplinary analysis of different types of integration ("political integration", "economic integration", "international integration", "legal integration", etc.) the definition of the term "European integration" is proposed in Public Administration.

Key words: mechanisms of public administration; state Eurointegration policy; formation and realization of state policy; strategy; state government bodies; Ukraine; the European Union.

Підп. до друку 21.04.2015 р.
Формат 60x84 ¹/₁₆. Папір офсетний.
Гарнітура «Times New Roman». Друк ризограф.
Умовн. друк. арк. 1,9. Тираж 100 пр. Зам. 4631.
Видавець і виготовлювач: ЧДУ ім. Петра Могили.
54003, м. Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10.
Тел.: (0512)50-03-32, (0512)56-55-81
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3460 від 10.04.2009 р.

